

Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava
Facultatea de Litere și Științe ale Comunicării
Domeniul Filologie

**LES *CONTES* DE PERRAULT ET LEURS
RÉÉCRITURES : ADAPTATIONS, TRADUCTIONS,
RETRADUCTIONS**

**POVEȘTILE LUI PERRAULT ȘI RESCRIERILE
LOR : ADAPTĂRI, TRADUCERI, RETRADUCERI**

TEZĂ DE DOCTORAT (în cotutelă)

REZUMAT

**Prof. univ. dr.
Albumița-Muguraș CONSTANTINESCU
Maria PAPADIMA**

**Doctorand,
Ionela-Gabriela ARGANISCIUC (FLUTUR)**

Suceava

2019

Autori cheie : Charles Perrault, Jacques Prévert, Michel Tournier, Pierre Gripari, Laurence Gillot, Fabienne Morel, Gilles Bizouerne

Traducători/adaptatori cheie: I. Rășcanu, Teodora Popa Mazilu, Silvia Colfescu, Victor M. Popescu, V. Mihăilescu, Alexandru Mitru, Cătălin Nedelcu, A. și H. Crișan, Elsa Grozea, Emanoil Marcu, Aurelia Ulici, Miruna Ion, Ioana Dănăilă

Cuvinte cheie: adaptare, creativitate, cultură, culturom, literatură pentru copii, palimpsest, paratext, poveste, receptarea traducerii, rescriere, retraducere, strategii de traducere, text sursă, text țintă, traducător, traducere, traductologie, unitate de traducere, vizibilitatea traducătorului.

SUMARUL LUCRĂRII DE DOCTORAT

Introducere	7
Capitolul I – Introducere în analiza traductologică a poveștii	13
I.1. Traducerea literaturii pentru copii	13
I.1.1. Specificitatea literaturii pentru copii și specificitatea traducerii	14
I.1.2. Dimensiunea culturală a literaturii pentru copii	16
I.1.3. Teoria traducerii : înstrăinare și naturalizare	18
I.1.4. Concluzie parțială	19
I.2. Retraducerea literaturii de copii	20
I.2.1. Traducere/retraducere	20
I.2.2. Retraducere/adaptare	21
I.2.3. Concluzie parțială	22
I.3. Adaptarea în literatura pentru copii	22
I.3.1. Traducere/adaptare	22
I.3.2. Adaptarea și destinatarul său	23
I.3.3. Concluzie parțială	24
I.4. Rescriere	25
I.4.1. Noțiunea de rescriere	25
I.4.2. Rescrierea în literatura pentru copii	26
I.4.3. Concluzie parțială	28
Capitolul II – Istoria și receptarea (re)traducerilor și adaptărilor <i>Poveștilor</i> perraldiene	
II.1. Contextul editorial al retraducerilor și adaptărilor	29
II.1.1. Secolul XX	29
II.1.2. Secolul XXI	31
II.1.3. Edițiile bilingve	32
II.1.4. Tipologia editurilor	33
II.1.5. Profilul unei colecții	34
II.2. Paratextul traducerilor	36
II.2.1. Peritextul	36
II.2.1.1. Peritextul editorial al traducerii	36
II.2.1.2. Prezentarea textului tradus	36
II.2.1.3. Coperțile textului tradus	37
II.2.1.4. Titlurile	38
II.2.5. Prefețele și postfețele	40
II.2.6. Notele	42
II.2.7. Concluzie parțială	42
II.3. Traducătorii	43
II.3.1. Clasificarea traducătorilor <i>Poveștilor</i> lui Perrault	44
II.3.2. Traducătorii cu o singură editare	45
II.3.3. Traducătorii cu mai multe editări	46
II.3.4. Portretul unui traducător/ tradaptator	46
II.3.4.1. Un profil al traducătorilor	47
II.3.4.2. Teodora Popa Mazilu între scriitură și traducere	48
II.3.4.3. Silvia Colfescu între editură și traducere	49
III.3.5. Traducător-scriitor-editor	50

III.3.6. Concluzie parțială	50
II.4. Rescrierea <i>Poveștilor</i> și traducerea lor	51
III.4.1. Rescrierea <i>Poveștilor</i>	51
III.4.1.1. <i>Fuga micului Poucet</i> – rezumat și comentarii	52
III.4.1.2. <i>Struțul</i> – rezumat și comentarii	53
III.4.1.3. <i>Adevărata poveste a Motanului Încălțat</i> – rezumat și comentarii	54
III.4.1.4. <i>Povești din strada Broca</i> – rezumat și comentarii	55
III.4.2. Concluzie parțială	56
II.5. Traducerea rescrierilor <i>Poveștilor</i> în limba română	57
II.6. Între rescriere, adaptare și traducere a poveștilor	58
III.6.1. Înconjurul lumii al <i>Poveștilor</i>	59
III.6.2. Traducerea înconjurului lumii al <i>Poveștilor</i>	60
III.6.3. Concluzie parțială	61

Capitolul III – Analiză comparativă a traducerilor, retraducerilor și adaptărilor

III.1. Corpusul de studiu – traduceri, retraduceri, adaptări manifeste sau latente	62
III.2. Metodă de analiză a corpusului de studiu	63
III.3. Povestea <i>Degețel</i> – analiză comparativă a (re)traducerilor și adaptărilor în limba română	64
III.3.1. Personajul eponim în (re)traducere	66
III.3.2. Traducerea ironiei	69
III.3.3. Traducerea discursului interactiv	74
III.3.3.1. Dialogurile	74
III.3.3.2. Monologurile	84
III.3.3.3. Sistemul interjectiv	89
III.3.4. Traducerea moralității	90
III.3.5. <i>Degețel</i> adaptat – analiza comparativă a adaptărilor	92
III.3.5.1. Incipitul adaptat	93
III.3.5.2. Strategiile folosite în adaptare	95
III.3.5.3. Excipitul adaptat	97
III.3.6. Concluzie parțială	98
III.4. Traducerea, retraducerea și adaptarea <i>Motanului Încălțat</i>	99
III.4.1. Denumirea în (re)traducere	100
III.4.2. (Re)traducerea politeții	104
III.4.2.1. Traducerea titlurilor nobiliare și a perifrazelor onorifice	105
III.4.2.2. Folosirea persoanei a doua plural și a persoanei a doua singular	107
III.4.3. (Re)traducerea termenilor socioprofesionali	110
III.4.4. Adaptările <i>Motanului Încălțat</i>	112
III.4.4.1. Explicitarea în adaptare	114
III.4.4.2. Localizarea versus combinarea strategiilor în adaptare	117
III.4.4.2.1. Localizarea în cazul lui Mihăilescu	118
III.4.4.2.2. Strategiile mixte în cazul lui Nedelcu	121
III.4.4.3. Vocea tradaptatorului	124
III.4.5. Concluzie parțială	126

Capitolul IV – Analiză comparativă a rescrierilor și a traducerilor acestora

IV.1. Rescrierea lui Jacques Prévert și traducerea sa	127
IV.1.1. Lexicul	128

IV.1.2. Traducerea violenței	131
IV.1.3. Remanierea umorului	134
IV.1.4. Concluzie parțială	135
IV.2. Rescrierea lui Michel Tournier și traducerea sa	136
IV.2.1. Rescrierea ecologică și traducere	136
IV.2.2. Referințele religioase	139
IV.2.3. Substantivele proprii	141
IV.2.4. Concluzie parțială	144
IV.3. Rescrierea lui Pierre Gripari și traducerea sa	146
IV.3.1. Rescrierea perraldiană a incipitului	147
IV.3.2. Moștenirea remaniată	148
IV.3.3. Motanul salvator	150
IV.3.4. Concluzie parțială	151
IV.4. Rescrierea lui Laurence Gillot și traducerea sa	152
IV.4.1. Adaptarea unei adaptări a poveștilor perraldiene	152
IV.4.2. Expresiile idiomatice	154
IV.4.3. Substantivele proprii	156
IV.4.4. Concluzie parțială	158
IV.5. Analiza <i>Înconjurului lumii cu povestea Degețel</i>	159
IV.5.1. <i>Degețel</i> în palimpsest	159
IV.5.2. Remanierea textului perraldian în traducere	160
IV.5.2.1. <i>Copiii izgoniți</i> – aspecte culturale în rescriere și traducere	161
IV.5.2.2. <i>Căsuța căpcăunilor cu acoperișul din cârnați</i> – particularități socioculturale a rescrierii și a traducerii în limba română	166
IV.5.2.3. Elemente de convergență și divergență între textele în palimpsest	171
IV.5.3. Concluzie parțială	171
Concluzie finală	173
Bibliografie	179
Anexe	194

Motivarea alegerii temei de cercetare

Cercetarea noastră doctorală se încadrează în sfera traductologiei, în mod particular în ceea ce privește receptarea, istoria și critica traducerii. Plasată în cadrul unei abordări moderne, ne propunem ca teza cu titlul „*Poveștile* lui Perrault și rescrierile lor: adaptări, traduceri, retraduceri” să prezinte importanța dimensiunii culturale în adaptare, traducere, retraducere și rescriere. Literatura română s-a îmbogățit considerabil prin intermediul traducerilor *Poveștilor* lui Charles Perrault. Astfel, traducerea are un rol capital în receptarea textului sursă în limba-cultură țintă. Constrângerile și provocările cu care se confruntă traducătorul sunt în strânsă legătură cu așteptările, nevoile, nivelul de înțelegere a publicului țintă. Rescrierea presupune o dublă dificultate referitoare atât la aspectele culturale, cât și la dialogismul între hipo- și hiper- textele implicate. Traducerea este percepută ca o rescriere, însă rescrierile pornind de la textele lui Perrault de către alți autori francezi, având ca receptor țintă publicul infantil sau un public dublu: copii și adulți, implică ideea de intertextualitate fie la nivel titular, fie textual pe care traducătorii rescrierilor trebuie să le ia în considerare. Distanța dintre cele două limbi-culturi – franceză și română – creează o anumită asimetrie la nivelul dialogului cultural, literar, editorial, traductologic. Prin urmare, aprofundarea și îmbogățirea noțiunilor teoretice, cercetarea receptării la nivel editorial și analiza comparativă a corpusului de studiu reprezintă axele pe care se bazează această teză.

Lucrarea de față își propune o analiză a mai multor aspecte socioculturale și lingvistice care surprind importanța dimensiunii culturale a traducerii și rescrierii corpusului perraldian. Demersul de cercetare a avut la bază necesitatea dezvoltării și actualizării receptării adaptărilor, traducerilor și retraducerilor *Poveștilor* lui Perrault, dar și conceperea unei perspective traductologice asupra rescrierilor moderne din secolul XX, respectiv XXI.

Stadiul actual al cercetării în domeniul ales

De-a lungul timpului, un număr considerabil de cercetători din spațiul românesc au tratat aspecte ale traducerii *Poveștilor* lui Charles Perrault, aspecte pe care am încercat să le abordăm doar tangențial, dorind să propunem o altă perspectivă asupra analizei traductologice. Astfel, cercetătoarea Muguraș Constantinescu se interesează atât de versiunile în limba română și de dificultățile de traducere a acestui corpus, cât și de rescrierea lui cu preponderență adresat unui public adult. Dintre lucrările notabile în acest sens amintim *Les contes de Perrault en palimpseste* (2006) și *Lire et traduire la littérature de jeunesse. Des contes de Perrault aux textes ludiques contemporains* (2013).

Problematica referințelor culturale a fost tratată în teza de doctorat a Alinei Pelea (Cluj-Napoca, 2010), pe un corpus de povești/basme traduse din franceză în română și din română în franceză. Aceasta concluzionează că traducerea basmelor reprezintă un prilej de îmbogățire atât intelectuală, cât și culturală pentru individ, dar și pentru societate.

Strategiile de traducere cu aplicație pe basmele lui Perrault au fost analizate de către Ioana Cosor în teza sa „Strategii de traducere și adaptare cu aplicație la basmele lui Charles Perrault” (Alba Iulia, 2016), tratând corpusul perraldian la nivel global și zece versiuni în limba română.

Povestea *Cenușăreasa* este analizată din perspectivă traductologică de către Cristina Drahta în articolul său „Les métamorphoses de Cendrillon en roumain” (Suceava, 2007). De la aceeași facultate suceveană, un anumit interes este acordat și dimensiunii gastronomice pe un corpus din care fac parte și poveștile lui Perrault care este tratată în teza de doctorat a Iuliei Corduș (Suceava, 2016).

Prin urmare, chiar dacă literatura pentru copii este percepută ca fiind un gen minor, preocuparea pentru traducerea acesteia și a diversității dimensiunilor pe care le câștigă în procesul de lectură-înțelegere-traducere este notabilă.

În ceea ce privește cercetarea noastră, am încercat să ne îndepărtăm de pozițiile adoptate de cercetătorii în domeniu, axându-ne pe două povești și versiuni ale acestora în limba română mai puțin analizate pe parcursul timpului sau deloc în cazul retraducerilor și adaptărilor. Trecând în

revistă concluziile celor care au tratat anumite aspecte anterior tezei noastre, ne-am străduit să oferim o interpretare și o axă de analiză personală.

Referitor la traducerea rescrierilor tratate, din câte cunoaștem, nu există o analiză exhaustivă a acestora. Remarcăm, totuși, în acest sens articolul lui Muguraș Constantinescu „L’ogre perraldien et ses traces ironiques chez Tournier et Bruckner à travers la traduction” (2018) în care tratează rescrierea lui Michel Tournier, *Fuga micului Poucet*.

Prezentarea corpusului de analiză

Hipotextul pe care se bazează cercetarea noastră este reprezentat de opera lui Charles Perrault, *Histoires ou contes du temps passé, avec des moralités. Contes de ma mère l’Oye* [Istorii sau povești de altădată, cu moralități. Poveștile mamei mele Gîsca]. Titlul complet nu a fost tradus niciodată, doar a doua parte a acestuia fiind redat în versiunea lui Muguraș Constantinescu, ceilalți traducători/editori optând pentru un titlu generic sau cu adăugări subiective: *Povești cu vrăjitori și zâne*, *Cele mai frumoase povești*, etc. Din opera perraldiană, am ales doar două povești care s-au bucurat de-a lungul timpului de numeroase traduceri, retraduceri, adaptări și rescrieri în limba română. Astfel, corpusul nostru este format din poveștile: *Degețel și Motanul Încălțat*. În ceea ce privește traducerea și retraducerea, atenția noastră se îndreaptă spre prima versiune a poveștilor traduse integral, *Poveștile lui Perrault* (1913) a cărui traducător este I. Rășcanu, apărută la editura Leon Alcalay, cu titlurile *Puricel*, respectiv *Pisica încălțată*. Cea de-a doua versiune pe care o luăm în considerare în analiza este cea a Teodorei Popa Mazilu, *Frumoasa din pădurea adormită* (1968), publicată la Editura pentru Literatură, colecția Biblioteca pentru Toți, cu titlurile *Degețel*, respectiv *Motanul încălțat*. A treia versiune din corpusul de analiză este reprezentată de traducerea Silviei Colfescu, *Povești cu zâne* (2001), auto-editată la editura Vremea unde traducătoarea este și directoarea editurii, în particular *Degețel și Motanul încălțat*. Ultima versiune în cazul (re)traducerilor este versiunea lui Victor M. Popescu, *Motanul încălțat și alte povești* (2013), la editura Andreas Print, cu titlurile traduse *Tom Degețel și Motanul încălțat*.

Referitor la adaptările celor două povești analizate, analiza comparativă se oprește asupra versiunilor lui Al. Mitru, *ABC-ul poveștilor* (1978), apărută la editura Junimea și cea a lui A. și H. Crișan (2018), în mica antologie *Motanul încălțat și alte 7 povești*, apărută la editura Crișan cu titlul *Degețel* în ambele cazuri, respectiv versiunile lui V. Mihăilescu, *Cotoiul Năsdrașan* (1948), publicată la editura Librărie Românească și cea a lui Cătălin Nedelcu, *Motanul încălțat*, ultimele două fiind adaptări ale *Motanului încălțat*.

La nivelul dialogismului și intertextualității, corpusul rescrierilor este format din rescrierea lui Jacques Prévert, *L’autruche* (1947) și traducerea sa realizată de Elsa Grozea, *Struțul* (1994), cea a lui Michel Tournier, *La fugue du petit Poucet* (1978) și traducerea lui Emanoil Marcu, *Fuga micului Poucet* (1999), cea a lui Pierre Gripari, *Je-ne-sais-qui, Je-ne-sais-quoi ou la femme de bon conseil* (1967) și versiunea sa în română a cărei traducătoare este Aurelia Ulici, *Nu-știiu-cine, Nu-știiu-ce* (2007), dar și rescrierea lui Laurence Gillot, *La véritable histoire du Chat Botté* (2008) tradusă de Miruna Ion, *Adevărata poveste a Motanului Încălțat* (2008).

Un caz particular în analiza noastră este reprezentat de o formă specială de traducere, retraducere, adaptare și rescriere a poveștii *Degețel*. Astfel, la inițiativa lui Nicole Belmont, care este și autoare a postfeței, autorii de povești Fabienne Morel și Gilles Bizouerne rescriu diferite variante ale poveștii din culturi diverse. Autorii se inspiră din traducerea în franceză ale unor versiuni din alte spații culturale (polonez, suedez, canadian, corsican, american) având ca punct de plecare textul lui Charles Perrault și motivul copiilor abandonți. În acest sens, două povești sunt analizate din punct de vedere traductologic și cultural *Les enfants chassés / Copiii izgoniți*, poveste de origine poloneză și *La maisonnette d’Ogres au toit de saucisson / Căsuța căpcăunilor cu acoperișul din cârnați*, poveste de origine suedeză. Aceste povești au fost traduse în limba română de către Ioana Dănăilă (2008), la doar un an după publicarea originalului.

În ciuda diversității corpusului de analiză, toate titlurile sunt esențiale pentru a putea sublinia potențialul notabil al poveștilor perraldiene pentru (re)traducere, adaptare, rescriere și traducere a rescrierilor.

Introducere în tematica lucrării

Această lucrare este structurată în patru capitole, în care ne-am propus să surprindem teoriile și definițiile pe care le-am considerat potrivite pentru tema noastră de cercetare, încercând să clarificăm noțiunile de la nivel titular și implicațiile acestora mai ales din perspectivă culturală, să conturăm o perspectivă globală asupra receptării versiunilor în română a poveștilor perraldiene și a rescrierilor acestora, dar și să analizăm comparativ hipotextele și hipertextele din corpusul nostru.

Primul capitol își propune să evidențieze principalele teorii cu privire la conceptele cheie ale traductologiei (traducere, retraducere, adaptare, rescriere) privitoare la literatura pentru copii. Acest deziderat implică și anumite dificultăți, dar progresul ei se dovedește a fi fructuos atât din punct de vedere teoretic, cât și ca fundament pentru analiza comparativă. Cercetările teoretice pe care ne concentrăm aparțin unor traductologi francofoni precum Antoine Berman, Jean-René Ladmiral, Henri Meschonnic Umberto Eco, Lance Hewson, Isabelle Nières-Chevrel, Roberta Pederzoli, Virginia Douglas, Maurice Domino, Yves Gambier, Jean-Louis Shoemaker, Georgiana Lungu Badea Irina Mavrodin, Muguraș Constantinescu. De asemenea, ne axăm și pe teoriile exegeților anglofoni și germanofoni pentru a ne extinde abordarea precum Jean Peeters, Christiane Nord, JD Stahl, Lawrence Venuti, Gillian Lathey, Isabelle Desmidt, Ritta Oittinen, Katharina Reiss. Categoriile de traductologi se extind pe măsură ce avansăm în demersul nostru, subliniind, de asemenea, poziția unor savanți români, precum Alexandru Odobescu și Ion Ștefan, dar insistăm asupra ideilor cercetătorilor în domeniul traducerii literaturii pentru copii.

Urmărirea conceptelor de traducere, retraducere, adaptare și rescriere se realizează într-un mod progresiv prin alegerea implicațiilor relevante pentru abordarea noastră. În ceea ce privește fenomenul de traducere, ne propunem să subliniem principalele provocări în cazul literaturii pentru copii. În acest fel, ne îndreptăm atenția spre specificul traducerii literaturii pentru copii, luând în considerare scopul și publicul țintă dublu cu așteptările, nevoile și cerințele sale. Un alt punct important în această perspectivă a fenomenului de traducere este dimensiunea culturală a literaturii pentru copii care generează soluții traductive, caracterizate fie de înstrăinare, fie de naturalizare. Considerăm că ideea lui Jean-Louis Shoemaker (1995) rezumă această problemă prin punerea semnului de egalitate între traducere și cultură. Traducerea este un joc între celălalt și sine, traducătorul fiind cel care decide privilegiatul acestei întâlniri.

În ceea ce privește retraducerea, ne îndreptăm atenția asupra aspectelor care determină publicarea unei noi versiuni și relația dintre traducere, retraducere și adaptare. Retraducerea creează diferite orizonturi de așteptări în rândul publicului țintă, recontextualizarea și actualizarea textului sursă fiind obiectivele sale.

În legătură cu adaptarea, considerăm că acest fenomen este caracteristic literaturii pentru copii și este percepută simultan ca o formă de traducere și rescriere. Destinatarul este în centrul abordării traductive a traducătorului. Modul în care traducătorul are în vedere așteptările și cerințele publicului său determina dacă textul tradus este o traducere sau o adaptare.

Referitor la noțiunea de rescriere, ne propunem să cartografiem o serie de definiții și să observăm rolul său în literatura pentru copii. Deturnarea poveștilor tradiționale reprezintă un element de intertextualitate în măsura în care cititorul țintă surprinde acest fenomen și în măsura în care traducătorul reușește să transpună referințele intertextuale în textul tradus.

Capitolul al doilea prezintă spațiul editorial ca element component notabil în procesul de receptare a textului tradus. Deoarece actul de traducere este strâns legat de fenomenul de editare, acest capitol își propune să prezinte tabloul editorial și să schițeze portretul unor traducători incluși în analiza noastră. Abordarea noastră este la granița dintre ceea ce este exterior textului și textul

propriu-zis. În această parte a demersului se analizează agenții implicați în produsul final pe care receptorul țintă îl are în fața sa. Astfel, editorii, traducătorii, paratextul textului tradus, retradus, adaptat și rescris a *Poveștilor* lui Charles Perrault sunt analizați cronologic. Traducătorii, conform spuselor Carlei Fernandes, propun unele direcții pentru citirea unui text oferind propria lor interpretare a textului (în Solange Hibbs și Monique Martinez, 2006: 298). În acest sens, traducătorul este primul cititor al unui text sursă și el îl interpretează în funcție de experiența lingvistică și socio-culturală. Cititorul țintă primește versiunea unui agent sau a altuia prin faptul că retraducerile se regăsesc într-un număr considerabil datorită schimbării așteptărilor cititorilor țintă care se modifică în timp. Deși am încercat să găsim toate traduceri ale lui Perrault în limba română, am omis cu siguranță anumite titluri. De exemplu, Muguraș Constantinescu (2013) semnalează existența anumitor referințe la traduceri ale lui Charles Perrault, care datează din 1874, publicate în editura „Socec”, în lucrarea lui Eugen Campus *Literatură pentru copii cu un catalog adnotat de scrieri pentru copii* (1939), dar aceste texte nu se găsesc în bibliotecile din România. Cu toate acestea, limba franceză a avut un impact notabil în viața culturală românească și opera lui Perrault a circulat pe scară largă în limba sursă înainte de traducere. Lazăr Șăineanu, lingvist și folclorist român, păstrează titlurile în limba franceză pentru poveștile lui Perrault, semnalând că: „Pentru unele din basmele lui Perrault n-am reușit încă a găsi versiuni integrale române.” (1895: 93). Cu alte cuvinte, aceste traduceri care ar fi existat în secolul al XIX-lea au avut un ecou trecător.

În ceea ce privește traduceri după 1989, nu putem afirma că avem o listă exhaustivă, deoarece nu avem acces la un instrument bibliografic edificator în acest sens. Din cauza evenimentelor care au zguduit România în 1989, există câțiva ani incompleți în *depozitul legal* al țării. *Poveștile* lui Charles Perrault au cunoscut prima traducere în limba română, la care cititorul român are acces și care se află în Biblioteca Academiei, la începutul secolului XX, pentru că anul nu este specificat, dar i se atribuie anul 1913/1914 și ultima, potrivit cercetărilor noastre, este o retraducere din 2017, dar și adaptări din 2018. O sută de ani au fost foarte fructuoși pentru (re)traducerea și adaptarea ca formă traducere a corpusului analizat. În ceea ce privește rescrierea poveștilor lui Perrault, vom acorda o atenție deosebită celor mai recente, care au fost traduse în limba română. În primul subcapitol, ne propunem prezentarea realității editoriale a secolelor XX și XXI, și a edițiilor bilingve care sunt un caz special în cercetarea noastră. În acest capitol se realizează și o tipologie a editorilor și se prezintă o colecție românească astfel încât să se propună o privire de ansamblu asupra situației editoriale în care au fost editate și reeditate traduceri ale poveștilor lui Perrault. Un alt aspect important în acest sens este reprezentat de paratextul (re)traducerilor și adaptărilor textelor din corpusul ales, acordând o atenție specială peritextului textului tradus, formei și formatului de prezentare a textului tradus, dar și copertelor și titlurilor. Numărul redus de prefețe, postfețe și note constituie o caracteristică a traducerii literaturii pentru copii deoarece traducătorul și editorul nu doresc îngreunarea lecturii. Acest capitol propune, de asemenea, o clasificare bazată pe traducătorii corpusului nostru și considerăm că portretul lor are rolul de a evidenția modul în care aceștia traduc.

În cazul rescrierilor, considerăm că anumite informații generale cu privire la aceste texte, autorii, traduceri și traducătorii lor reprezintă un punct de plecare important pentru înțelegerea relației dintre hipotext și hipertext. De asemenea, ne propunem să analizăm un caz particular de joncțiune între traducere, adaptare și rescriere. Colecția *Împrejurul lumii cu o poveste* implică adaptarea unei povești perraldiene într-un alt spațiu geografic și cultural care implică, prin urmare, traducerea în limba țintă-cultură, urmată de o traducere în limba franceză care reprezintă textul sursă pentru rescrierea lui Giles Bizouerne și Fabienne Morel, doi autori de literatură pentru copii, care, la inițiativa Nicole Belmont rescriu aceste texte. Această lungă călătorie traductologică se termină, pentru moment, cu traducerea lor în limba română. Importanța literară și culturală a *Poveștilor* lui Charles Perrault explică numărul semnificativ de versiuni în tabloul traductiv și editorial românesc. Valoarea lor este dublată de rescrierile care sunt traduse în limba română. Unele traduceri ale rescrierilor reprezintă evenimente editoriale deoarece sunt publicate la scurt timp după publicarea

originalului. De exemplu, traducerea rescrierii lui Laurence Gillot a apărut în același an ca originalul (2008) și cea a *Poveștilor lui Tom Degețel istorisite în lumea întreagă*, la un an după original (2007/2008).

Al treilea capitol constituie o abordare analitică și comparativă a istoriei traducerii, retraducerii și adaptării operei lui Charles Perrault în limba română. Analiza propusă se bazează pe modelul lui Lance Hewson. Scopul acestei părți analitice nu reprezintă stabilirea unei etichete de traducere „bună” sau „rea”, ci observarea interpretărilor pe care textul original le câștigă în timpul procesului de traducere pentru a sublinia „potențialul interpretativ” al textului sursă (Hewson, 2017: 56). Alegerea în ceea ce privește corpusul de studiu a fost determinată de numărul de traduceri, retraduceri, adaptări, rescrieri și traduceri a acestor rescrieri. Analiza noastră se va concentra atât asupra nivelului macro-textual cât și meso-textual și micro-textual, cele trei dimensiuni fiind într-o relație de interdependență în ceea ce privește versiunile lui I. Rășcanu (1913), Teodora Popa-Mazilu (1968), Silvia Colfescu (2001) și Victor Popescu (2013). Analiza se apleacă asupra câtorva aspecte cheie care se încadrează în dimensiunea culturală a traducerii pe care o vom analiza într-un mod comparativ. Prima unitate de analiză este redarea titlului eponim, care creează un orizont de așteptare pentru publicul țintă. Dacă acest aspect ține mai degrabă de micro-text, o altă problemă care merită o atenție specială este traducerea ironiei și este relaționat de macro-text. Traducătorul se confruntă, în acest caz, cu echilibrul ideal dintre spus și nespus, dintre pragmatică și stilistică. Un alt element analizat este traducerea discursului interactiv cu provocările sale: apelativele care vizează micro-textul și oralitatea care ține de macro-text. Ultimul aspect luat în considerare în traducere și retraducere a basmului este de factură poetică și se referă la moralitate, care este scrisă în versuri de către Perrault. Traducerea sau omisiunea acesteia, creativitatea traducătorului implicat în actul traductiv, stilul și vocabularul folosit în traducere indică poziția traductivă a mediatorului. În ceea ce privește adaptarea poveștii *Degețel*, analiza corpusului nostru include două versiuni, cea a lui Alexandru Mitru (1978) și cea a A. și H. Crișan (2018). Punctul comun între cele două este reprezentat de strategia de simplificare atât în ceea ce privește incipitul, cât și excipitul textului. Vom examina, de asemenea, modul în care caracterul viclean a personajului eponim este redat în textul-țintă și modul în care potențialul cititor percepe această calitate.

În ceea ce privește traducerile și retraducerile poveștii *Motanul încălțat*, ne oprim asupra acelorași traducători ca în cazul precedent: I. Rășcanu (1913), Teodora Popa-Mazilu (1968), Silvia Colfescu (2001) și Victor Popescu (2013). În primul rând, suntem interesați de numirea personajului eponim atât la nivel titular, cât și textual. În al doilea rând, instrumentele și resorturile lingvistice și pragmatice pentru traducerea politeții sunt luate în considerare în analiza din acest capitol. Politețea și traducerea ei reprezintă fațete ale dimensiunii culturale pe care ne propunem să le analizăm în mod comparativ. Fenomen legat de politețe, această analiză se concentrează și asupra terminologiei referitoare la categoriile profesionale, care reprezintă un element pragmatic, dar a căror soluții demonstrează un anumit grad de subiectivism traductiv. În ceea ce privește adaptarea poveștii *Motanul încălțat* perraldian, corpusul nostru este format din versiunea lui V. Mihăilescu (1943) și a lui Cătălin Nedelcu (2008). Analiza comparativă între cele două versiuni se referă la adaptarea prin explicitare, caracteristică celor două texte. În acest caz, implicitul devine explicit și contrar adaptărilor analizate pentru *Degețel*, unde se recurge la simplificare, amplificarea este strategia la care se face apel în acest caz, scopul fiind însă același: facilitarea lecturii textului tradus. Ultimul aspect pe care ne propunem să îl luăm în considerare în adaptarea textului perraldian pentru ambele versiuni este vocea adaptatorului care pare mai audibilă decât în cazul traducerii și retraducerii.

Capitolul al patrulea se referă la rescrierea a două povești de Charles Perrault, *Degețel* și *Motanul încălțat*, și traducerea lor în limba română. Corpusul pentru analiza traductologică a rescrierilor și traducerilor acestora are scopul de a sublinia relația pe care aceste remanieri o au cu hipotextul perraldian și modul în care aceste relații sunt redată în traducere. Pentru a evidenția aceste relații intertextuale, care constituie niște procese dinamice, ne propunem să analizăm diferite aspecte pentru fiecare rescriere. În acest fel, hipertextul *Struțul* (Jacques Prévert, trad. Elsa Grozea) implică

dificultăți în traducerea lexicului prin modificarea registrului standard în registru familiar sau chiar popular. Un alt impas în fața căruia se regăsește traducătorul ține de traducerea violenței și a umorului, a satirei societății moderne. Dacă Perrault adoptă un ton aparent moralizator, Prévert ironizează lumea adulților. În ceea ce privește rescrierea lui Michel Tournier, aspecte ale dimensiunii culturale care reprezintă probleme spinoase în traducere sunt de natură ecologică, religioasă și antroponomică. Rescrierea și traducerea de factură ecologică reprezintă o problemă actuală a literaturii, integrarea în literatura pentru copii subliniind această importanță. Referințele religioase ale lui Tournier sunt diferite de cele ale lui Perrault, Tournier încercând în același timp să rescrie unele fragmente din *Geneză*. În ceea ce privește substantivele proprii, cu încărcătură intertextuală și religioasă, traducătorul român, Emanoil Marcu, adoptă o poziție axată pe textul sursă, opțiunile sale încadrându-se, conform teoriei lui Ballard la ceea ce el definește ca fiind „gradul zero al traducerii” (2001: 18), reportul. Referitor la rescrierea lui Pierre Gripari, relația intertextuală cu povestea perraldiană se manifestă doar la nivelul incipitului. Gripari schimbă valoarea moștenirii, dar pisica rămâne ca în textul perraldian salvator al protagonistului. Tăinuirea dialogismului cu povestea lui Perrault de Gripari se afirmă la nivel paratextual, subtitlul fiind *După mai multe povești rusești*, dar și textual, astfel că sarcina potențialului cititorului este cu atât mai delicată. În ceea ce privește rescrierea lui Laurence Gillot, hypertextul său este rezultatul a două originale: povestea perraldiană și adaptarea cinematografică. Rescrierea sa reprezintă cartea filmului, alegerile sale subiective fiind vizibile atât în comparație cu textul lui Perrault, cât și comparativ cu filmul animat. Există anumite pierderi, omisiuni, dar și anumite câștiguri în acest caz. Dacă în ceea ce privește textul perraldian, limbajul este unul simplu, Gillot utilizează expresii figurative care implică provocări în traducere. Ca în cazul rescrierii lui Tournier, substantivele proprii ocupă un loc important, dar abordarea traductivă a Mirunei Ion nu suprimă intertextualitatea la acest nivel cu opera lui Perrault.

Ultimul subcapitol cuprinde analiza a două povești din colecția *Înconjurul lumii cu o poveste*, din antologia *Poveștile lui Tom Degețel istorisite în lumea întreagă*, tradusă de Ioana Dănăilă, 2008. În acest caz, mai multe hipo- și hiper- culturi sunt implicate. Primul text, *Copiii izgoniți*, poveste de origine poloneză, creează o interferență culturală între textul perraldian, cultura țigănească poloneză și cea română și stereotipurile legate de această întâlnire culturală. În ciuda faptului că este vorba de un hypertext polonez, cultura predominantă este cea țigănească. *Căsuța căpcăunilor cu acoperișul din cârnați* este o rescriere suedeză a poveștii lui Perrault și conține anumite aspecte socio-culturale, care devin provocări în procesul de traducere. În cazul acestei rescrieri, pădurea are o importanță notabilă, iar traducătoarea utilizează anumite modulări și nuanțări pentru a reda această dimensiune ecologică.

Această teză reprezintă o provocare atât la nivel textual, cât și paratextual, mizând pe problematica beneficiarilor: copii / tineri / adulți, avizați / inocenți, subestimați / supraestimați. Prin urmare, obiectivul nostru este o analiză comparativă a soluțiilor, a strategiilor, pozițiilor traductive pentru a sublinia adecvarea în raport cu textul sursă și cu publicul țintă.

Originalitatea lucrării

Această lucrare este originală prin abordarea teoretică și sintetizarea principalelor teorii asupra adaptării, traducerii, retraducerii și rescrierii literaturii pentru copii. Un alt element de originalitate constituie apropierea fenomenului editorial de cel traductiv. Totuși, elementul de noutate este reprezentat de corpusul extins ales. Dacă poveștile lui Perrault au mai fost analizate de-a lungul timpului, rescrierile acestora nu s-au bucurat de un asemenea potențial critic. În plus, cronologic vorbind, unele dintre rescrierile analizate sunt destul de recente și estimate a satisface nevoile și dorințele unui public specific, cu o altă cultură literară, lingvistică și culturală.

Menționăm, de asemenea, și faptul că cercetarea noastră a demonstrat că traducerea lui I. Rășcanu datează din anul 1913, și nu 1914, data nefiind exprimată în paratext. Revista românească *Cosânzeana* face referire la această versiune ca fiind „un titlu nou” în septembrie 1913.

Încercând să ne îndepărtăm pe cât posibil de cercetările anterioare, am dezvoltat o analiză bazată pe un corpus destul de bogat, care ne-a solicitat gândirea analitică, critică, divergentă, interogativă, deductivă și chiar metaforică.

Concluzie finală

Prin tratarea literaturii pentru copii, nu putem ignora problemele care se referă la modul în care diferențele culturale influențează traducătorii și ce se întâmplă cu conceptele specifice din cultură în procesul de traducere, de ce sunt aplicate anumite strategii, cum ar fi naturalizarea sau înstrăinarea, cum influențează destinatarul unele opțiuni în traducere, de ce se face apel la adaptare ca formă de traducere, ceea ce se întâmplă la nivelul stilului, ironiei în traducere, modul în care traducătorul este un creator sau un co-creator.

Din punct de vedere cultural, cărțile pentru copii, în special retraducerile realizate în perioade istorice, politice, literare și culturale diferite, dezvăluie modul în care standardele de practică de traducere s-au schimbat. Aceste retraduceri arată, de asemenea, stadiul literaturii pentru copii și schimbarea convingerilor adulților cu privire la ceea ce este bun, curat și ușor de înțeles pentru tinerii cititori. Versiunile contemporane sunt diferite față de (re)traducerile, adaptările și rescrierile mai vechi, subliniind astfel schimbări în politica editorială, schimbări ale funcțiilor atribuite cărților pentru copii, și influența ideologiilor (educaționale, morale și politice) asupra poveștilor aparent „nevinovate“ pentru tinerii cititori. În epoca globalizării și a noilor tehnologii, cercetarea privind traducerea literaturii pentru copii continuă în domeniul de benzi desenate, filme, jocuri de calculator și alte mijloace media, care abordează subiecte neexplorate și evidențiază mecanismele culturii contemporane.

Realitatea traductologică (inclusiv traduceri, retraduceri, adaptări, rescrieri) și editorială a corpusului nostru este un element important al receptării poveștilor lui Perrault. Cultura receptoare este în mare măsură influențată de lumea editorială. Statistic, așa cum am observat, există un număr semnificativ de traducători, care au desfășurat, de asemenea, o activitate în lumea editorială, fie că este vorba de director al unei edituri, de redactor, de editor, dar sunt, de asemenea, mulți traducători-scriitori. Experiența în afara domeniului traducerii influențează proiectul lor de a traduce. Am observat că poveștile lui Perrault au experimentat multe retraduceri mai ales după 1989, când piața editorială a luat mai mult avânt în România. Strategia generală privind paratextul, în special, se caracterizează prin respectul față de autorul textului original, prin facilitarea lecturii mai ales la nivel titular, în cele mai multe cazuri, s-a optat pentru titluri generice abreviate. Politica editorului este extrem de importantă pentru receptarea unui text necunoscut pentru publicul țintă. Numărul de prefețe, postfețe și de note reflectă faptul că aceste texte traduse sunt destinate doar copiilor, și supraîncărcarea cu informații ar face lectura mai dificilă. Elementul paratextual care este considerat a fi cel mai important reprezintă prezentarea cărții, inclusiv ilustrațiile, titlurile, coperta a patra. Aceste elemente constituie responsabilitatea editorilor care aleg să înfrumusețeze produsul. Majoritatea (re)traducerilor, adaptărilor și rescrierilor conțin ilustrații și sunt adresate unui public țintă tânăr. În ceea ce privește rescrierile se observă că, în cazul lor, nu putem vorbi despre retraduceri sau adaptări în limba română. Numai traducerea textului *Fuga micului Poucet* a fost editată de trei ori până acum (în 1999 și 2006 cu titlul *Piticul roșu*, iar în 2004 cu titlul *Fata și moartea*).

Aceste rescrieri, cel puțin în cazul publicului român nu se bucură încă de un asemenea succes precum poveștile lui Perrault. Colecția de povești care se află la intersecția între traducere, adaptare și rescriere prezintă un mare interes în diferite colțuri ale lumii și traducerea destul de imediată după publicarea lor în limba franceză este un semn de deschidere spre alte culturi.

Analiza comparativă a versiunilor în limba română a celor două texte perraldiene au subliniat mai multe aspecte ale traducerii de factură culturală. Pentru valoarea sa de reprezentare, identificare și descriere, porecla este un cultorem a cărui redare depinde de versiunea de referință, limba în care este tradus și creativitatea traducătorului. Dacă Rășcanu se dovedește a fi inventiv, dar îndepărtat de

sensul originalului, optând pentru titlul *Puricel*, Teodora Popa-Mazilu și Silvia Colfescu încearcă să utilizeze o modulare mărginită de limitele lingvistice ale limbii țintă, *Degețel*, în timp ce Victor M. Popescu folosește un antroponim specific pentru cultura engleză, *Tom Degețel*, deoarece versiunea sa este o traducere intermediară prin intermediul limbii engleze. În cazul traducerii ironiei, traducătorii sunt mai deschiși, creativitatea și inventivitatea lor fiind esențiale pentru a depăși constrângerile lingvistice și socioculturale. Subiectul ironiei perraldiene este, în general, femeia. I. Rășcanu este mai rezervat în versiunea sa, pe când ceilalți traducători încearcă să surprindă atitudinea batjocoritoare a autorului. Cultura țintă determină, în concluzie, redarea ironiei, literatura secolului lui I. Rășcanu (1913) fiind mai sobră în ceea ce privește prejudecățile față de sexul feminin. Traducerea ironiei este în căutarea unui echilibru între punctele slabe și punctele forte ale unei anumite opțiuni. În ceea ce privește traducerea discursului interactiv, traducătorii români au accentuat oralitatea textului din dorința de a-l dinamiza. În aceeași sferă semantică și pragmatică, traducerea apelativelor folosite în discursul interactiv trădează o opțiune subiectivă, chiar afectivă. Diminutivizarea unor unități implică funcția conativă a limbajului cu scopul de a suscita compasiunea publicului țintă. Traducerea discursului interactiv implică de asemenea și sistemul interjectiv. În versiunile analizate, traducerea interjecțiilor este determinată de stilul, tonul, poziția traducătorului, iar anumite opțiuni schimbă registrul textului sursă din unul standard în unul familiar. Un caz particular în traducerea literaturii pentru copii este reprezentat de traducerea poetică a moralității. Traducătorii se confruntă cu dificultatea de creativitate pentru a reda moralitatea în versuri. Rășcanu este mai dur, bazându-se pe un lexic cu conotații mai violente pentru a speria cu scopul de a educa, în timp ce Popa-Mazilu își gestionează energia sa creativă, fiind și autoare de poezii, și încearcă o apropiere de textul original, Colfescu șterge moralitatea în versiunea sa, pe când M. Popescu se situează la mijlocul drumului între creație și fidelitate.

În ceea ce privește adaptarea textului *Degețel*, simplificarea este modalitatea la care apelează adaptatorii pentru a aduce la îndemâna copiilor texte literare în scopuri educaționale. Adaptarea prin simplificare presupune alegeri, opțiuni care sunt subiective, deoarece traducătorul decide fragmentele care să facă parte din textul adaptat, care să fie omise sau care să fie parafrazate. Dar omiterea aparentă a unor unități poate fi compensată în co-text, așa cum este cazul tradaptării lui Alexandru Mitru. Selectarea unor fragmente și introducerea lor în text poate urma, totuși, uneori, un fir illogic. Adaptatorii fac un puzzle de adaptare ale cărui piese nu sunt puse în ordine. Efectul este înțelegerea greșită a textului de către publicul țintă.

În ceea ce privește traducerea, retraducerea și adaptarea *Motanului încălțat*, elementele dimensiunii socio-culturale luate în considerare au demonstrat că traducătorul este limitat atât de aspecte lingvistice, cât și extra-lingvistice. În ceea ce privește denumirea în traducere și retraducere, traducătorii se regăsesc în fața unui act de negociere între diferite segmente și nevoile publicului țintă. Prin modulare, traducătorii redau unele unități de politețe precum titlurile nobiliare și perifrazele onorifice. Rășcanu, Popa-Mazilu și M. Popescu încearcă folosirea unor echivalente determinate, totuși, de epoca în care traduc, ultimul schimbând total registrul de limbă, iar Colfescu alternează lexemele de politețe. Strâns legată de politețe, redarea persoanei a doua plural, marcă de politețe, prin alternarea persoanei a doua singular cu persoana a doua plural sau chiar persoana întâi plural implică interpretarea subiectivă a traducătorului care creionează un anumit raport de subordonare între locutor și interlocutor. Un alt aspect care generează soluții traductive diferite este reprezentat de terminologia aferentă meseriilor. Aparent obiectivă, domeniul la care se referă influențează redarea acestora în limba română. Lexemele de factură legală și agricolă nu ridică probleme de traducere, pe când cele de natură regală nasc alegeri diferite cauzate de absența acestei realități în lumea cunoscută tânărului cititor.

În ceea ce privește adaptările, paratextul textului tradus sugerează libertatea față de original. Versiunea lui Mihăilescu (1947) debutează cu specificația „în limba română”, iar în cea a lui Nedelcu (2008) este specificat că este vorba de un text „după o poveste de Charles Perrault”. Manifestarea acestor trimiteri metatraductologice creează un orizont de așteptare în rândul publicului

țintă. În ceea ce privește strategiile adoptate de fiecare adaptator, Mihăilescu urmează tendința vremii de a româniza textul său atât la nivelul substantivelor proprii, cât și a vocabularului, în timp ce versiunea de Nedelcu este mozaic de strategii adoptate. Acesta utilizează strategii mixte, din punct de vedere lexical, dar și stilistic. O problemă spinoasă în adaptarea poveștii perraldiene este audibilitatea vocii adaptatorului. Mihăilescu își face auzită vocea, implicând, de asemenea, un potențial cititor, poziție explicabilă cu mentalitatea contemporaneității sale privitoare la realismul literaturii. În ceea ce privește vocea lui Nedelcu, care este mai puțin perceptibilă, dar implică, de asemenea, cititorul mizând pe funcția conativă și suscitând interesul și implicarea potențialului receptor în procesul de lectură.

Traducerea și adaptarea pot fi înțelese ca forme de rescriere. Dar noi înțelegem noțiunea de rescriere în termeni de intertextualitate, dialogism, comunicare între două sau mai multe opere literare. În acest sens, rescrierea corpusului perraldian și traducerea acestuia în limba română implică în același timp probleme de ordin traductologic și intertextual. Rescrierea lui Jacques Prévert evocă relația intertextuală încă din primele enunțuri ale incipitului textului făcând referire la Degețel, la episodul cu pietrele, în ciuda mascării intertextualității la nivel titular. Printr-un limbaj simplu, Prévert denunță probleme sociale, cum ar fi violența. Stilul prévertian este, cu toate acestea, schimbat în traducere prin modificarea registrului de limbă. Dar relația intertextuală este menținută în traducere. Spre deosebire de schimbările lexicale și pragmatice, traducătorul redă violența cât mai aproape de original, contrar versiunilor lui Perrault care încearcă o edulcorare a acesteia. Dacă subiectul preferat al lui Perrault din perspectiva ironiei este femeia, pentru Prévert este religia. Traducerea acestui umor este mai nuanțat, Elsa Grozea accentuând atitudinea critică a autorului.

Rescrierea lui Michel Tournier manifestă, de asemenea, o atitudine critică a lumii adulților. Dacă Perrault pune accentul pe dimensiunea moralizatoare a textului, Tournier subliniază dimensiunea ecologică. Pădurea, copacul, natura sunt elementele purtătoare de valoare făcând parte din Paradis. Dimensiunea ecologică și religioasă sunt inseparabile pentru Tournier, a doua fiind extinderea primei. Traducătorul Emanoil Marcu vrea să fie „sticla de cristal, prin care originalul este se vede în toată splendoarea sa ...“ (2004: 20). Această poziție implică, totuși, anumite probleme de decodare a referințelor intertextuale. Utilizarea reportului ca metodă de a traduce substantivele proprii anihilează raportul intertextual, suprimând posibilitatea cititorilor țintă de a sesiza această relație dialogică cu textul perraldian. Prin aceste alegeri traductive, Marcu șterge atât ironia, cât și valoarea intertextuală la nivelul numelor proprii. Opțiunile lui Emanoil Marcu vizează un cititor erudit, cunoscător al limbii sursă, pentru a înțelege această relația intertextuală.

O rescriere mascată, *Nu-știi-cine, Nu-știi-ce* a lui Pierre Gripari implică mai multe dificultăți de decriptare. Cititorul țintă trebuie să surprindă dialogismul între cele două texte prin intermediul personajelor, a moștenirii și importanța pisicii care a devenit salvatorul celor trei frați. Traducătorul cărții, Aurelia Ulici, încearcă să respecte sensul originalului, respectând firul narativ, astfel încât cititorul țintă să poată observa relația intertextuală dintre cele două texte.

Rescrierea lui Laurence Gillot este, în același timp, adaptarea adaptării cinematografice și rescrierea textului perraldian, *Motanul încălțat*. Primul indice al remanierii este reprezentat de titlul *Adevărata poveste a Motanului Încălțat*. Autoarea scurtează replici ale filmului, prin parafrizare sau omisiuni. Pierderea pe care o considerăm cea mai notabilă este omiterea unei referințe inter- și meta-textuale referitoare la scriitorul Charles Perrault, prezent în film ca martor care spune povestea reală. Versiunea Mirunei Ion este mai nuanțată, dar nu departe de textul original.

Analiza comparativă se încheie cu intersectarea fenomenelor de traducere, adaptare și rescriere în opera *Poveștile lui Tom Degețel istorisite în lumea întregă*. Acest du-te-vino între hipo- și hiper-text influențează soluțiile traductive ale Ioanei Dănăilă. Rescrierea de origine poloneză implică, de fapt, o altă cultură – țigănească. În traducere, stereotipurile și realitatea extralingvistică acționează asupra alegerilor traductive. În acest fel, traducerea este mult mai marcată cultural decât rescrierea în limba franceză. În ceea ce privește remanierarea de origine suedeză, problematica este redată de dimensiunea ecologică, precum în cazul lui Tournier. Traducerea acestui text ridică, de asemenea,

probleme de nuanțe care țin de perspectiva etică a actului de traducere. Traducătoarea operează anumite schimbări pentru a fluidiza frazele, pentru a facilita înțelegerea lor, atât la nivel lexical, cât și sintactic și pragmatic. În cazul acestor două texte, provocările de traducere privesc referințele socioculturale. Ioana Dănăilă este implicată mai mult sau mai puțin în funcție de cultura prevăzută în rescriere. Dacă în prima poveste, intervențiile sale se referă la referințele culturale, deoarece cultura românească este obișnuită cu cea țigănească, în al doilea text, acesta acționează numai asupra modulării și ecocriticii traducerii.

Dialogismul de care vorbea Bahtin este perceptibil în cazul tuturor nivelurilor rescrierii: substantive proprii, schema narativă, personaje, turnuri luate în raport cu hipotextul perraldian. De reținut, de asemenea, și faptul că adaptatorii corpusului perraldian, dar, în special traducătorii rescrierilor sunt mai vocali în textele traduse decât (re)traducătorii lui Perrault. Rescrierile și traducerile lor sunt într-o relație de interacțiune cu poveștile tradiționale, dar și cu viața contemporană a cititorilor. Această interacțiune – intertextualitate, dialogism, interculturalitate, interferența – îmbogățește în mod semnificativ limba țintă, dezvoltarea culturală, literară și socială a beneficiarilor vizați.

Pentru a încheia parcursul nostru teoretic și practic pe poveștile lui Perrault și pe rescrierile acestora prin analiza traducerilor, retraducerilor, adaptărilor, se poate considera că această problematică este încă deschisă, datorită faptului că acest corpus al rescrierilor, în mod special, este bogat și ingenios. Am încercat să creăm noi perspective și viziuni asupra procesului de traducere / retraducere / adaptare / rescriere, dar considerăm că abordarea noastră poate fi, de asemenea, punctul de plecare pentru alte reflecții traductologice, stilistice sau tematice

Bibliographie

Corpus d'analyse

- GILLOT, Laurence (2008) : *Adevărata poveste a Motanului Încălțat*, traduction par Miruna Ion, IBU Publishing, București ;
- GILLOT, Laurence (2008) : *La véritable histoire du Chat Botté*, Bayard Jeunesse, Paris ;
- GRIPARI, Pierre (1967) : *Contes de la rue Broca*, La Table Ronde ;
- GRIPARI, Pierre (2007) : *Povești din strada Broca*, traduction par Aurelia Ulici, Aramis, București ;
- MOREL, Fabienne, BIZOUERNE, Gilles (2007) : *Les histoires du Petit Poucet racontées dans le monde*, Syros, Paris ;
- MOREL, Fabienne, BIZOUERNE, Gilles (2008) : *Poveștile lui Tom Degețel istorisite în lumea întregă*, traduction par Ioana Dănăilă, Editura Cartier, București/Chișinău ;
- PERRAULT, Charles (1697) : *Histoire ou contes du temps passé avec des moralités. Contes de ma mère l'oye*, Claude Barbin, Paris ;
- PERRAULT, Charles (1697/2015) : *Contes*, présentation de Nathalie Floloff, Gallimard, Paris ;
- PERRAULT, Charles (1943) : *Cotoiul năzdrăvan*, adaptation par V. Mihăilescu, Librăria Românească, București ;
- PERRAULT, Charles (1968) : *Frumoasa din pădurea adormită. Povești. Memorii*, traduction et table chronologique par Teodora Popa-Mazilu, préface par Anca Georgescu-Furea, Editura pentru Literatură, București ;
- PERRAULT, Charles (1978) : *ABC-ul poveștilor*, adaptation par Alexandru Mitru, Junimea, Iași ;
- PERRAULT, Charles (2001) : *Povești cu zâne*, traduction par Silvia Colfescu, editura Vremea, București ;
- PERRAULT, Charles (2013) : *Motanul încălțat*, traduction par Victor M. Popescu, Andreas Print, București ;
- PERRAULT, Charles (2018) : *Motanul încălțat și alte 7 povești*, Editura Crișan, București ;
- PERRAULT, Charles (s.d.¹) : *Poveștile lui Perrault*, traduction par I. Rășcanu, no. 855, Editura Librăriei Leon Alcalay, coll. « Biblioteca pentru toți », București ;
- PREVERT, Jacques (1945/2002) : *Contes pour enfants pas sages*, Gallimard, Paris ;
- PREVERT, Jacques (1994) : *Povestiri pentru copii nu prea cuminiți*, traduction par Elsa Grozea, Editura Arta Grafică, București ;
- TOURNIER, Michel (1978) : *Le coq de bruyère*, Gallimard, Paris ;
- TOURNIER, Michel (1999) : *Piticul roșu*, traduction par Emanoil Marcu, Editura Univers, București ;

Corpus d'étude

- *** (2007), *Poveștile bunicii de Charles Perrault, Carlo Collodi, Jacob Grimm*, traduction de l'italien par Cristina Patricia Gheorghe, Editura Art ;
- *** (2017), *Povești din literatura universală, Charles Perrault, Contesa de Segur, Frații Grimm, Hans Christian Andersen, Oscar Wilde, Catherine d'Aulnoy*, Editura Aramis, (Traduction du *Chat Bottee* par Aurelia Ulici) ;
- CARAGIALE, I.L. (1908/1991) : *Făt-Frumos cu moț în frunte*, Literatorul, București ;
- DAVIDTS, Jean-Pierre (1994) : *Contes du chat gris*, Boréal Junior, Paris ;
- DUMAS, Philippe, MOISSARD, Boris (2009) : *Les contes à l'envers*, L'Ecole des Loisirs, Paris ;
- FINN GARNER, James (1995) : *Politiquement correct : contes d'autrefois pour lecteurs d'aujourd'hui*, trad. Daniel Deplant, Grasset, Paris ;
- FOARȚĂ, Șerban (2008) : *Mic tratat de psihologie*, Ed. Humanitas, București ;

¹ Nous attribuons l'année 1913, selon les recherches dans la revue *Cosînzeana* (septembre 1913)

- PERRAULT, Charles (1943) : *Poveștile lui Perrault*, traduction par Lucia Demetrius, Editura Casa Școalelor, s.l. ;
- PERRAULT, Charles (1947) : *Povestiri celebre care au făcut ocolul lumii – Albă ca Zăpada, Pinocchio, Scufița Roșie, Motanul încălțat, Cenușăreasa*, adaptation par Mihail Drumeș, Editura Bucur Ciobanul, București ;
- PERRAULT, Charles (1952) : *Scufița roșie*, sans nom du traducteur, illustrations par D. Dolică, Editura Tineretului, 1952 ;
- PERRAULT, Charles (1966) : *Povești cu vrăjitori și zâne*, traduction par Sarina Cassvan, illustrations par Geta Brăescu, Editura Tineretului, București ;
- PERRAULT, Charles (1969) : *Frumoasa din pădurea adormită. Povești. Memorii*, traduction et table chronologique par Teodora Popa-Mazilu, préface par Anca Georgescu-Furea, Editura pentru Literatură, București ;
- PERRAULT, Charles (1970) : *Uriășul Periferigerilerimini și alte povești*, traduction par Sarina Cassvan, couverture et illustrations par Dumitru Verdeș, Ion Creangă ;
- PERRAULT, Charles (1983) : *Motanul încălțat*, traduction par Sarina Cassvan, Editura Ion Creangă, București ;
- PERRAULT, Charles (1991) : *Cenușăreasa sau pantofiorul de sticlă*, traduction par Virginia Carianopol, Editura Intercontempres ;
- PERRAULT, Charles (1991) : *Cenușăreasa și alte minunate povești*, traduction par Dan Faur, couverture par Gabriel Bratu, Editura Curierul Doljean, Craiova ;
- PERRAULT, Charles (1991) : *Contes de fées. Basme cu zâne*, traduction par Gabriela Sârbu, édition bilingue avec explications grammaticales et lexicales, Editura Cantemir ;
- PERRAULT, Charles (1992) : *Poveștile mamei mele gîsca*, traducere și postfață de Muguraș Constantinescu, Omegapres, București ;
- PERRAULT, Charles (1993) : *Frumoasa din pădurea adormită*, traduction par Teodora Popa-Mazilu, illustrations par Val Munteanu, Tipografia Polsib, Sibiu ;
- PERRAULT, Charles (1993) : *Frumoasa din pădurea adormită*, traduction par Teodora Popa-Mazilu, Editura Tridona, București ;
- PERRAULT, Charles (1993) : *Frumoasa din pădurea adormită*, traduction par Teodora Popa-Mazilu, couverture par Val Munteanu, Editura Garamond, București ;
- PERRAULT, Charles (1993) : *Motanul încălțat*, adaptation par Marinică Rădulescu, s.l., Editura Dor ;
- PERRAULT, Charles (1994) : *Cele mai frumoase basme*, traduction par sarina Cassvan, Editurile Nimbus și Editex, Băile Govora ;
- PERRAULT, Charles (1995) : *Frumoasa din pădurea adormită și alte povești*, sans nom du traducteur, couverture et illustrations par Rodica Șerbănescu, Editura Corint, București ;
- PERRAULT, Charles (1995) : *Frumoasa din pădurea adormită*, traduction par Teodora Popa-Mazilu, couverture par Gil Nei, Editura Valeriu, Craiova ;
- PERRAULT, Charles (1996) : *Frumoasa din pădurea adormită și alte povești*, traduction par Petronela Negoșanu, Editura Corint, București ;
- PERRAULT, Charles (1997) : *Cenușăreasa*, traduction par Carmen Stănescu, Editura Garamond junior, București ;
- PERRAULT, Charles (1997) : *Motanul încălțat*, traduction par Petronela Negoșanu, illustrations par Viaceslav Vutcariv, Editura Corint, București ;
- PERRAULT, Charles (1997) : *Pantofiorul Cenușăresei*, traduction par Virginia Carianopol, couverture et illustrations par C. Vremuleț, Editura Porto Franco, Galați ;
- PERRAULT, Charles (1997) : *Povești*, traduction par Mihaela Cojocaru, Regis, București ;
- PERRAULT, Charles (1998) : *Povești cu zâne*, traduction par Sarina Cassvan, illustrations par Val Munteanu, Editura Ion Creangă, București ;

- PERRAULT, Charles (1998) : *Povești*, traduction par Anne Marie Paul, illustrations par Radu Roșian, Emia, Deva ;
- PERRAULT, Charles (1999/2006) : *Scufița roșie și alte povești*, traduction par Aura Brais, Editura Coresi, coll. « Lecturi suplimentare », București ;
- PERRAULT, Charles (2000) : *Motanul încălțat*, Cartex, s.l. ;
- PERRAULT, Charles (2000/2003) : *Motanul încălțat și alte povești*, traduction par Dan Faur, couverture par Valentin Ivan, Editura Cartex, București ;
- PERRAULT, Charles (2001) : *Motanul încălțat*, traduction par Dan Starcu, couverture par Valentin Tănase, illustrations par Ion Gabriel, Editura Tedit FZH, București ;
- PERRAULT, Charles (2001) : *Povești*, traduction par Smaranda Cosmin, illustrations par Ana-Maria Smigelschi, Gramar 100+1, București ;
- PERRAULT, Charles (2002) : *Frumoasa din pădurea adormită*, traduction par Gelu Georgescu, Teora, București ;
- PERRAULT, Charles (2003) : *La Barbe-Bleue, Barbă Albastră*, traduction par Gabriela Cristian, Paralela 45, Pitești ;
- PERRAULT, Charles (2003) : *Motanul încălțat*, sans nom du traducteur, Editura Corint, București ;
- PERRAULT, Charles (2004) : *Povești cu vrăjitori și zâne*, traduction par Sarina Cassvan, illustrations par Geta Brăescu, Editura Humanitas, București ;
- PERRAULT, Charles (2005) : *Basme*, traduction par Dan Faur, introduction par Leo Butnaru, illustrations par Serghei Samsonov, Editura Prut Internațional, Chișinău ;
- PERRAULT, Charles (2005) : *Les Fées/Zânele*, traduction par Gabriela Cristian, Paralela 45, Pitești ;
- PERRAULT, Charles (2007) : *Motanul încălțat și alte povești*, traduction par Alexandru Andrei, illustrations par Geta Brăescu, Regis, București ;
- PERRAULT, Charles (2007) : *Motanul încălțat și alte povești*, traduction par Alexandra Imbrișcă, Editura Nicol, s.l ;
- PERRAULT, Charles (2008) : *Barbă-Albastră*, sans nom du traducteur², illustrations par Serghei Samsonov, Editura Prut Internațional, coll. « Cheița de aur », Chișinău ;
- PERRAULT, Charles (2008) : *Motanul Încălțat*, Editura Unicart, București ;
- PERRAULT, Charles (2009) : *Cele mai frumoase povești*, traduction par Silcia Cepi, Justina Bandol, Constantin Dragomir, Editura Litera și Jurnalul Național, București ;
- PERRAULT, Charles (2012) : *Motanul încălțat*, adaptation par Monica Secetă, Editura Eduard, Constanța ;
- PERRAULT, Charles (2016) : *Motanul încălțat*, traduction par Gabriel Mălăescu, Editura MondoRo, București ;
- PERRAULT, Charles (s.d.) : *Basme/Fairy Tales*, traduction par Mariana Țăranu, texte abrégé, Editura Junior ;
- PERRAULT, Charles (s.d.) : *Motanul încălțat*, traduction par Constantin Paiu, Fundația « Școlărei și școlărite », Iași ;
- SOLOTAREFF, Grégoire (1989) : *Le Petit Chaperon Vert*, L'Ecole des Loisirs, collection « Mouche », Paris ;
- SOLOTAREFF, Grégoire (1991) : *La Laide au bois dormant*, L'Ecole des Loisirs, Paris ;
- SOLOTAREFF, Grégoire (2009) : *Anticontes des fées*, L'Ecole des Loisirs, Paris ;
- TOURNIER, Michel (1990) : *Barbedor*, Gallimard, Paris ;
- TOURNIER, Michel (2004) : *Fata și moartea*, traduction par Emanoil Marcu, Editura Univers, București ;
- TOURNIER, Michel (2006) : *Piticul roșu*, traduction par Emanoil Marcu, Editura Univers, București.

² Selon nos recherches, il s'agit d'une réédition de la traduction de Dan Faur.

VAUGELADE, Anais (2004) : *Le déjeuner de la petite ogresse*, Lutin poche, Paris ;

Théorie et critique de la traduction, retraduction, adaptation et réécriture

- ACHMY, H. (2005) : *Marguerite Yourcenar en poésie : archéologie d'un silence*, Rodopi, Amsterdam ;
- ANGELELLI, Claudia (2009) : « Using a rubric to assess translation ability. Defining the construct », *Testing and assessment in translation and interpreting*, Claudi Angelelli & Holly Jacobson (eds) John Benjamins, Amsterdam/Philadelphia, pp. 13–47 ;
- ARSENAULT, J. (2014) : « Jean-Marc Gouanvic. Sociologie de l'adaptation et de la traduction : le roman d'aventures anglo-américain dans l'espace littéraire français pour les jeunes, Paris, Honoré Champion, 2014, 265 p. », *TTR : traduction, terminologie, rédaction*, 27(2), 240–244 ;
- BALAȚCHI, Raluca-Nicoleta (2012) : « Style et registre de langue en traduction », *Echos des études romanes* vol. VIII, nr. 2, pp. 15-26 ;
- BALLARD, Michel (1998) : « La traduction du nom propre comme négociation », *Palimpsestes*, no. 11. 199-223 ;
- BALLARD, Michel (2001) *Le nom propre en traduction*, Paris : Ophrys ;
- BALLARD, Michel (2003) : *Versus : la version réfléchie. Repérages et paramètres*, volume I, Ophrys, Paris ;
- BALLARD, Michel (2006) : « À propos des procédés de traduction », *Palimpsestes*, Hors série, pp.113-130 ;
- BALLARD, MICHEL (dir.) (2005) : *La Traduction, contact de langues et de cultures*, Artois Presses Université, Arras ;
- BALLARD, Michel (éd.) (2001) : *Oralité et Traduction*, Artois Presses Université, coll. Traductologie, Arras ;
- BASTIN, L. George (1993) : « La notion d'adaptation en traduction », in *Meta, Journal des traducteurs*, vol. 38, n o 3, p. 473-478
- BENSIMON, Paul (1998) : *Palimpsestes. Traduire la culture*, no. 11, Paris, Presses de la Sorbonne Nouvelle ;
- BERMAN, A. (1995) : *Pour une critique des traductions : John Donne*, Gallimard, coll. Bibliothèque des idées, Paris ;
- BERMAN, Antoine (1984/2002) : *L'épreuve de l'étranger. Culture et traduction dans l'Allemagne romantique*, Gallimard, Paris ;
- BERMAN, Antoine (1999) : *La traduction et la lettre ou l'auberge du lointain*, Éditions du Seuil, Paris
- BURBEA, Georgiana (2014) : « Interjection et traduction – jeux et enjeux », *L'unité en sciences du langage. Actes des Neuvièmes journées scientifiques du réseau thématique, « Lexicologie, Terminologie, Traduction », Paris, 15 et 16 septembre 2011*, sous la direction de Salah Mejri, Inès Sfar, Marc van Campenhoudt, Editions des Archives Contemporaines, Paris ;
- CARASSO, Jean-Pierre (1997) : « Note du traducteur », *Push*, pp. 197-200, Éditions de l'Olivier, Paris ;
- CARY, Edmond (1985) : *Comment faut-il traduire ?*, Presses Universitaires de Lille, 1985 ;
- CHEVREL, Yves, d'HULST, Lieven, LOMBEZ, Christine (2012) : *Histoire des traductions en langue française*, Verdier ;
- CONSTANTINESCU, Albumița-Muguraș, BALAȚCHI, Raluca-Nicoleta (2014) : *Critiques des traductions. Repères théoriques et pratiques*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca ;
- CONSTANTINESCU, Muguraș (2001) : « Des contes de Perrault, du jeu, de l'espièglerie », *L'humour dans la littérature de jeunesse*, Editura Inpress, Paris, pp. 181-189.
- CONSTANTINESCU, Muguraș (2006) : *Les contes de Perrault en palimpsestes*, Editura Universității Suceava, Suceava ;

- CONSTANTINESCU, Muguraş (2008) : *Lire et traduire la littérature de jeunesse*, préface de Jean Perrot, Editura Universităţii Suceava, Suceava ;
- CONSTANTINESCU, Muguraş (2009) : Entretien avec Irina Mavrodin, « Irina Mavrodin sur l'autotraduction », in *Quaderns*, no 16, p. 165-168 ;
- CONSTANTINESCU, Muguraş (2013) : *Pour une lecture critique des traductions - réflexions et pratiques*, L'Harmattan, Paris, 2013 ;
- CONSTANTINESCU, Muguraş (2013) : *Lire et traduire la littérature de jeunesse. Des contes de Perrault aux textes ludiques contemporains*, préface Jean Perrot, Editions Peter Lang, Bruxelles ;
- CONSTANTINESCU, Muguraş (2014) : « La retraduction des contes français en roumain et le changement de statut », *La retraduction en littérature de jeunesse / Re translating Children's Literature*, Douglas, V.; Cabaret, F. (dir./eds.), P.I.E. Peter Lang, Bruxelles, pp. 23-37 ;
- CONSTANTINESCU, Muguraş (2017) : *La traduction sous la loupe – lectures critiques des textes traduits*, Editions Peter Lang, Bruxelles ;
- CONSTANTINESCU, Muguraş (2018) : « L'ogre perraldien et ses traces ironiques chez Tournier et Bruckner à travers la traduction », *L'épanchement du conte dans la littérature - Perspectives littéraires et didactiques* ; sous la direction Christiane Connan-Pintado, Pascale Auraix-Jonchière, Gilles Béhotéguy, Presses Universitaires Bordeaux, 2018, pp.51-61 ;
- CORDONNIER, Jean-Louis (1995) : *Traduction et culture*, Hatier-Didier, Paris ;
- DELABASTITA, D. (1997) : *Traductio. Essays on Punning and Translarion*, 1-22, St. Jerome Publishing & P.U. de Namur, Manchester ;
- DELABASTITA, Dirk (1993): *There's a Double Tongue: An Investigation into the Translation of Shakespeare's Wordplay, with special reference to Hamlet*, Rodopi, Amsterdam ;
- DELISLE, Jean (2002) : *Portraits de traductrices*, Presses de l'Université, Ottawa ;
- DELISLE, Jean (2003) : *La traduction raisonnée*, Presses de l'Université d'Ottawa.
- DELISLE, Jean (2010) : « Les traducteurs, artisans de l'histoire et des identités culturelles », In *Atelier de traduction*, no. 13, pp. 23-37 ;
- DESMIDT, Isabelle (2009) : « (Re)translation Revisited », *Meta : journal des traducteurs / Meta : Translators' Journal*, Volume 54, no. 4, p. 669-683 ;
- DI GIOVANNI, Elena, ELEFANTE, Chiara, PEDERZOLI, Roberta (eds) (2010) : *Écrire et traduire pour les enfants : voix, images et mots/Writing and Translating for Children: Voices, Images and Texts*. Peter Lang, Bruxelles ;
- DIAMENT, Nic, GIBELLO Corinne, KIEFÉ, Laurence (eds) (2008) : *Traduire les livres pour la jeunesse : enjeux et spécificités*, BNF-Hachette, Paris ;
- DOINAŞ, Ştefan Augustin (1974) : « Traducerea ca re-creare a operei ». In *Orfeu și tentația realului*, Bucarest, Eminescu ;
- DRAHTA, Cristina (2007) : « Les métamorphoses de Cendrillon en roumain », *Atelier de Traduction*, Numéro 8, Editura Universităţii Suceava, Suceava ;
- DURIEUX Christine (2008) : « Mettre la main sur le figement lexical : la démarche du traducteur », in *Meta*, 53, pp. 324-332 ;
- ECO, Umberto (2007) : *Dire presque la même chose. Expériences de traduction*, Grasset, Paris ;
- FAUCHER, Paul (1958) : « Comment adapter la littérature enfantine aux besoins des enfants à partir des premières lectures ». *Bulletin des bibliothèques de France (BBF)*, n° 5, p. 345-352. Disponible en ligne : <<http://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-1958-05-0345-002>>. ISSN 1292-8399.
- FRIOT, Bernard (2003) : « Traduire la littérature pour la jeunesse », *Le français aujourd'hui*, vol. 142, no. 3, pp. 47-54.
- GAMBIER, Yves (1994) : « La retraduction, retour et détour », in *Meta, Journal des traducteurs*, vol. 39, no 3, p.413-414 ;
- GENETTE, Gérard (1982) : *Palimpsestes. La littérature au second degré*, Paris, Seuil ;
- GENETTE, Gerard (1987) : *Seuils*, Editions du Seuil, Paris ;

- GOUANVIC, Jean-Marc (1999) : *Sociologie de la traduction. La science-fiction américaine dans l'espace culturel français des années 1950*, Artois Presses Université, collection Traductologie, Arras ;
- GOUANVIC, Jean-Marc (2014) : *Sociologie de l'adaptation et de la traduction*, Honoré Champion Éditeur, Paris ;
- GRASS, T. (2000) : « Typologie et traductibilité des noms propres de l'allemand vers le français », *Traitement automatique des noms propres, Traitement automatique des langues*, Maurel, D. et F. Guenther, (dir.), 41-3, ATALA/Hermes Sciences, Paris ;
- GRASS, T. (2002) : *Quoi ! Vous voulez traduire « Goethe » ? Essai sur la traduction des noms propres allemand-français*, Peter Lang, Berne ;
- GUIDERE, Mathieu (2016) : *Introduction à la traductologie. Penser la traduction : hier, aujourd'hui, demain*, 3e édition, De Boeck Supérieur, Bruxelles ;
- HĂISAN, Daniela (2018) : « Une (re)lecture nécessaire – An Approach to Translation Criticism : *Emma and Madame Bovary in translation* », *Atelier de Traduction*, n° 29, Editura Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava, Suceava ;
- HENRY, Jacqueline (2000) : « De l'érudition à l'échec : la note du traducteur » in *Meta* 452, p. 228–240 ;
- HEWSON, Lance (1985) : « Images du lecteur », *Palimpsestes*, 9 ;
- HEWSON, Lance (2011) : *An Approach to Translation Criticism : Emma and Madame Bovary in Translation*, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam / Philadelphia
- HEWSON, Lance (2015) : « Comment peut-on être traductologue ? », *Atelier de traduction* n° 24, pp. 31-44
- HIBBS, Solange, MARTINEZ, Monique (éds.) (2006) : *Traduction, adaptation, réécriture dans le monde hispanique contemporain*, ouverture par Henri Meschonnic, collection hespéridés Espagne, Presses Universitaires du Mirail, XXXIIe Congrès de la Société des Hispanistes Français, 2005 ;
- JAKOBSON, Roman (1986) : « Aspects linguistiques de la traduction », *Essais de linguistique générale*, Éditions de Minuit, Paris ;
- KAHN, Robert, SETH, Catriona (2010) : *La retraduction*, Pu.Rouen, Rouen ;
- KLINGBERG, G. (1985) : « Les différents aspects de la recherche sur la traduction des livres de jeunesse, in « Attention ! Un livre peut en cacher un autre », D. Escarpit, *Cahiers du Cerulej*, no I, Pessac, Nous voulons lire éditeur ;
- LADMIRAL, Jean René (1998) : « Le prisme interculturel de la traduction », *Palimpsestes, Traduire la culture*, N° 11, Presses de la Sorbonne Nouvelle, Paris ;
- LADMIRAL, Jean-René (1979) : *Traduire : théorèmes pour la traduction*, Payot, Paris ;
- LADMIRAL, Jean-René (2015 [1989]) : *La communication interculturelle*, Les Belles Lettres, Paris ;
- LAURIAN, A. (1989) : « Humour et traduction au contact des cultures », *Meta*, 34 (1), pp. 5–14 ;
- LECLERCQ, Guy (1990) : « Traduction/adaptation/parodie : Traduire Alice en toute justice », *Palimpsestes*, 9 ;
- LEDERER, Marianne (1984) : « Implicite ou explicite », *Interpréter pour traduire* (Marianne Lederer et Danica Seleskovitch), Didier Érudition, Paris ;
- LUNGU-BADEA, Georgiana (2017) : « Note cu privire la traducerea numelor proprii românești », *Studii de traductologie românească. I. Discurs traductiv, discurs metatraductiv. In honorem professoris Ileana Oancea*, Editura Universității de Vest, Timișoara, pp. 251-266 ;
- MALARTE, Claire-Lise (1990) : « La Nouvelle Tyrannie des fées, ou la réécriture des contes de fées classiques », *The French Review*, Vol. 63, No. 5, pp. 827-837 ;
- MARIAULE, Michaël, WECKSTEEN, Corinne (2012) : *Le double en traduction ou l'impossible entre-deux*, Artois Presses Université, Arras ;

- MAVRODIN, Irina (2006) : *Despre traducere, literal și în toate sensurile*, Scrisul Românesc, Craiova ;
- MESCHONNIC, Henri (1999) : *Poétique du traduire*, Éditions Verdier, Paris ;
- MICHEL, Jacqueline, BRAESTER, Marlena, DOTAN, Isabelle (2004) : *Les enjeux de la traduction littéraire*, Publisud, Paris ;
- MOLINA, Lucía, HURTADO ALBIR, Amparo (2002) : « Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functionalist Approach », in *Meta*, vol. 47, n° 4, pp. 498-512 ;
- MONTI, Enrico, SCHNYDER, Peter (2011) : *Autour de la traduction. Perspectives littéraires européennes*, Orizons, coll. Universités ;
- MOUNIN, Georges ([1955] 1994) : *Les Belles infidèles*, Presses Universitaires de Lille, Villeneuve d'Ascq ;
- MOUNIN, Georges ([1963] 1976) : *Les Problèmes théoriques de la traduction*, préface : Dominique Aury, Gallimard, Paris ;
- MOUNIN, Georges (1967) : *Histoire de la linguistique*, PUF, Paris ;
- MUSSET, Marie (2009) : *Gilian Lathey, The Translation of Children's Literature. A Reader (2006)* (en ligne), E2FL ;
- NEWMARK, P. (1986) : *Approaches to Translation*, Pergamon Press, Oxford ;
- NIDA, Eugene A. (1964) : *Toward a science of translating*, E. J. Brill. Leiden ;
- NIDA, Eugene A., REYBURN, William D. (1981) : *Meaning across cultures*, Orbis, Maryknoll, NY ;
- NIDA, Eugene A., TABER, Charles R. (1969) : *The theory and practice of translation*, E. J. Brill, Leiden ;
- NIERES, I. (1974) : « Les Livres pour enfants et l'adaptation », *Études littéraires*, 7 (1), pp. 143-158 ;
- O'CONNEL, E. (1999) : « Translating for Children », *The Translation of Children' Literature*, Lathey, G. (2006), Multilingual Matters, Clevedon ;
- ODOBESCU, Al. (1924) : *Condițiunile unei bune traduceri*, Editura librăriei H. Steinberg, București ;
- OITTINEN, R. (1993) : « I Am Me-I Am Other: On the Dialogics of Translating for Children », in *Acta Universitatis Tampereensis*, Ser A, Vol. 386, Tampere: University of Tampere ;
- OITTINEN, Ritta (2000) : *Translating for children*, Garland Publishing, INC, New York & London ;
- OUSTINOFF, Michael (2015) : *La traduction*, Presses Universitaires de France, Paris
- PAPADIMA, Maria (2010) : «Le retraducteur: un traducteur pas comme les autres», *Figure(s) du traducteur, XVI Rencontre du Réseau Thématique International. La traduction comme moyen de communication interculturelle*, Wrocław, pp. 121-129 ;
- PEDERZOLI, Roberta (2012) : *La traduction de la littérature d'enfance et de jeunesse et le dilemme du destinataire*, P.I.E. Peter Lang, Bruxelles ;
- PEETERS, Jean, (1999) : *La médiation de l'étranger. Une sociologie de la traduction*, Artois Presses Université, coll. Traductologie, Arras ;
- PELEA, Alina (2007) : « Du devenir des personnages de Perrault en roumain », *Randonnées francophones. Minilectures en contexte*, sous la direction de Rodica Lascu-Pop, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, coll. « belgica.ro », pp. 130-149 ;
- PELEA, Alina (2010) : « Sarina Cassvan, traductrice de Perrault. Remarques en marge d'un succès d'édition », *Atelier de traduction*, n° 14, pp. 95-114 ;
- PERALDI, F. (1978) : « Pour traduire *Un coup de dés...* ». *Meta*, 23(1), 109–123 ;
- PUURTINEN, T. (1995) : *Linguistic Acceptability in Translated Children's Literature*. University of Joensuu, Joensuu ;
- PYM, Anthony (1995) : «Schleiermacher and the Problem of *Blendlinge*», *Translation and Literature*, 4(1), pp. 5-30 ;
- PYM, Anthony (1998) : *Method in Translation History*, Manchester, St. Jérôme ;

- REISS, Katharina (2002) : *La critique des traductions, ses possibilités et ses limites*, traduit de l'allemand par C. Bocquet, Artois Presses Université, Arras ;
- RICHET, B. (2001) : « Quelques données et réflexions sur la traduction des interjections », in *Oralité et traduction*, M. Ballard éd., Artois Presses Université, Arras, pp. 79-128 ;
- RISTERUCCI-ROUDNICKY, Danielle (2008) : *Introduction à l'analyse des œuvres traduites*, Armand Colin, Paris ;
- ROUX-FAUCARD, G. (2006) : « Intertextualité et traduction », *Meta*, 51 (1), 98–118. ;
- SCHIAVI, Giuliana (1996) : « There is Always a Teller in a Tale », *Target* 8 : 1.1-21;
- SCHIPPEL, Larisa, JEANRENAUD, Magda, RICHTER, Julia (2014) : *Traducerile au de cuget să îmblânzească obicejurile ...*, Iași, Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza" ;
- SCHLEIERMACHER, Friedrich (2012) : “On the Different Methods of Translating.”, *The Translation Studies Reader*, Lawrence Venuti (Ed.), Routledge, New York ;
- ȘTEFAN, Ion (1941) : « Problematika traducerilor și nivelul culturii », *Universul literar*, nr.75;
- STEICIUC, Elena-Brândușa (2007) : Entretien – « Tahar Ben Jelloun: *La traduction est un élément essentiel de ce travail de communication entre les cultures* », *Atelier de Traduction*, n° 8, Université « Ștefan cel Mare », Suceava, Roumanie, pp. 16-19
- TATILON, Claude (1987) : *Traduire pour une pédagogie de la traduction*, Préface de Georges Mounin. Groupe de Recherche en études francophones, Toronto ;
- TENCHEA, Maria (2003) : « Explicitation et implicitation dans l'opération traduisante », *Traductologie, linguistique et traduction*, Ballard, Michel et El Kaladi Ahmed, Artois Presses Université, Arras, pp. 108-126 ;
- VENUTI, Lawrence (1995) : *The Translator's Invisibility: A History of Translation*, Routledge, London and New York ;
- VENUTI, Lawrence (2006) : « Traduction, intertextualité, interprétation », *Palimpsestes*, no 18 ;
- VINAY, Jean-Paul, DARBELNET, Jean (1958/1972) : *Stylistique comparée du français et de l'anglais*, Larousse, Paris ;
- VOINA-RAUȚ, Luminița (2010) : *Traducerile din poveste*, Vellant, București ;
- WECKSTEEN, Corinne, EL KALADI, Ahmed (2007) : *La traductologie dans tous ses états*, Artois Presses Université, Traductologie, mélanges en l'honneur de Michel Ballard ;

Références critiques

- ABRAMS, M.H., HARPHAM G.G. (2009): *A Glossary of Literary Terms*, 8e ed., Wadsworth, Boston ;
- ALLEN, Graham (2011) : *Intertextuality*, Routledge, London and New York ;
- and strategies*, pp.141–155, St. Jerome, Manchester ;
- ARTAUD, Antonin (1971) : « Le théâtre français cherche un mythe », in « Les quelques problèmes d'actualité aux mensonges révolutionnaires », in *Œuvres complètes*, Antonin Artaud, Gallimard, Paris ;
- ASHMORE, R. D., DEL BOCA, F. K. (1981) : « Conceptual approaches to stereotypes and stereotyping », *Cognitive processes in stereotyping and intergroup behaviour*, D. L. Hamilton, 1–35, NJ: Erlbaum, Hillsdale ;
- BACCHILEGA, C. (1997) *Postmodern Fairy Tales: Gender and Narrative Strategies*. Philadelphia : University of Pennsylvania ;
- BACCHILEGA, C. (1997) : *Postmodern Fairy Tales: Gender and Narrative Strategies*, Philadelphia : University of Pennsylvania ;
- BACHELARD, Gaston (1943) : *L'air et les songes*, Librairie José Corti, Paris ;
- BAKER, L., DREHER. M. J., GUTHRIE, J. T. (eds.), *Engaging Young Readers : Promoting Achievement and Motivation*, Guilford Press, New York;
- BAKHTINE, M. ([1929, 1963] 1970) : *La Poétique de Dostoïevski*, Éditions du Seuil, Paris ;
- BAKHTINE, M. ([1929, 1963] 1970) : *Les Problèmes de la poétique de Dostoïevski*, l'Âge d'Homme, Lausanne ;

- BALNAT, Vincent (2018) : *L'appellativisation du prénom : étude contrastive allemand-français*, Tübinger Beiträge zur Linguistik (TBL)
- BARCHILON, Jacques (1967) : « L'ironie et l'humour dans les Contes de Perrault », *Studi Francesi*, n°32, pp. 285-290 ;
- BARRET-DUCROCQ, Françoise (1992) : *Traduire l'Europe*, Payot, Lausanne ;
- BÉAL, C. (1992) : « Did you have a good week-end ? or why there is no such thing as a simple question in cross-cultural encounters », *Australian Review of Applied Linguistics* 15-1, pp. 23-52 ;
- BÉAL, C. (1999) : « Hypocrisie ou arrogance ? : les modèles théoriques de la politesse peuventils rendre compte des malentendus », in *L'autre en discours*, J. Bres, R. Delamotte-Légrand, F. Madray-Lesigne & P. Siblot (éds), Université Paul Valéry, Praxiling, Montpellier, pp. 397-424 ;
- BECKETT, S. L. (2000): « Once Upon a Time... Today: Retelling Traditional Fairy Tales for Contemporary Audiences », Van Gorp, d'Haen, Mussarra-Schroder (eds.), pp. 489-503
- BERNHILD, Boie, FERRER, Daniel (1993) : « Les commencements du commencement », *Genèses du roman contemporain. Incipit et entrée en écriture*, textes réunis par B. Boie et D. Ferrer, CNRS éditions, Paris ;
- BETTELHEIM, B. (1995) : *Η γοητεία των παραμυθιών. Μια ψυχαναλυτική προσέγγιση*, Γλάρος, Αθήνα ;
- BOULOUMIE, Arlette (1988) : *Michel Tournier : le roman mythologique ; suivi de questions à Michel Tournier*, J. Corti, Paris ;
- BOULOUMIE, Arlette, DE GANDILLAC, Maurice (sous la direction) (1991) : *Images et signes de Michel Tournier*, Gallimard, Paris ;
- BOURASSA, Bruno, MONETTE, Marcel (2000) : *L'insertion socioprofessionnelle. Un jeu de stratégies ou un jeu de hasard?*, Presses de l'Univestite Laval, Coll. Trajectoires professionnelles et marché du travail contemporain ;
- BRICOUT, Bernadette (2005) : *La Clé des contes*, avec illustrations d'Olivier Besson, Seuil, Paris ;
- BRODY, Jules (1987) : « Charles Perrault, conteur (du) moderne », *D'un Siècle à l'autre. Anciens et modernes. Actes du XVIe colloque du C.M.R. 17*, Marseille, C.M.R. 17, p. 79-90 ;
- CABREDO HOFHERR, P. (2008) : « Les pronoms impersonnels humains – syntaxe et interprétation », *Modèles linguistiques XXIX-1*, vol 57, pp. 35-56 ;
- CARTER, A. (2006) : *The Fairy Tales of Charles Perrault*. Bard Avon, New York ;
- CASHDAN, Sh. (1999) : *The Witch must die. The Hidden Meaning of Fairy Tales*, Basic Books, New York ;
- CHARAUDEAU, P. (1992) : *Grammaire du sens et de l'expression*, Hachette, Paris ;
- DE PALACIO, Jean (1993) : « Pour une merveilleuse fin de siècle », *Les Perversions du Merveilleux. Ma Mère l'Oye au tournant du siècle*, Séguier, Paris ;
- DELARUE, Paul (1976) : *Le Conte populaire français*, Maisonneuve et Larose, Paris ;
- DELARUE, Paul, TENEZE, Marie-Louise. *Le conte populaire français. Catalogue raisonné*, T. II (suite et fin des *Contes merveilleux*), G.-P. Maisonneuve et Larose, Paris ;

- DIOP, Papa Samba (2000) : « Littératures francophones et hypocultures – Pour une lisibilité maximale du texte francophone », *Enseigner la francophonie, Actes de la journée d'étude*, Riesz János, Porra Véronique (éds.), Bayreuther Frankophonie Studien, vol.4, Bremen, Palabres Editions, Bayreuth, pp.69-78 ;
- DIOP, Samba (2002) : *Fictions africaines et postcolonialisme*, L'Harmattan, coll. Critiques littéraires, Paris ;
- DIOP, Papa Samba (1995) : « Archéologie littéraire du roman sénégalais. Ecriture romanesque et cultures régionales au Sénégal (Des origines à 1992) », *De la lettre à l'allusion*, Iko-Verlag Für Interkulturelle kommunikation, Frankfurt ;
- DIOP, Samba (1998) : « Du glossaire comme indice identitaire des pôles socioculturels : repérages et décodages de l'Hypoculture. L'exemple de la production romanesque sénégalaise », *Français et francophonies. Tendances centrifuges et centripètes dans les littératures françaises / francophones d'aujourd'hui*, János Riesz et Véronique Porra (éd.), Schultz & Stellmacher, Études francophones de Bayreuth, Bayreuth ;
- DOUGLAS, Virginie (dir.) (2004) : *Perspectives contemporaines du roman pour la jeunesse*, Paris : L'Harmattan ;
- DUBOURG, Bernard (1987) : *L'invention de Jésus*, Gallimard, Paris ;
- ENGLUND-DIMITROVA, B., JONASSON, K (1997) : « Translation ability and Translatorial Competence: Expert and Novice Use of Dictionaries », *Translation and Interpreting. State and perspectives*, H. Kalverkamper, B. Svane (ed.), Stockholm Symposium ;
- FOULET, Lucien (1950) : « Sire, Messire », *Romania*, tome 71 n°281, pp. 1-48 ;
- FRANZ, M.-L. von (1997) : *Archetypal Patterns in fairy tales*, Inner City Books, Toronto ;
- GASIGLIA-LASTER, Danièle (1992) : « Introduction », *Œuvres complètes*, Jacques Prévert Gallimard, « Bibliothèque de la Pléiade », Tome I, Paris ;
- GASIGLIA-LASTER, Danièle (2001) : *Jacques Prévert*, ADPF, Paris ;
- GEORGES, Jean (1990) : *Le pouvoir des contes*, Casterman, Belgique ;
- GRAUR, Alexandru (1969) : « Locul adjectivului », în *România literară*, nr 44 ;
- GROSS Maurice, (1988) : « Sur les phrases figées complexes du français », *Langue française* 77, pp. 47-70 ;
- HALLIDAY Michael Alexander Kirkwood (1994 [1985]) : *An Introduction to Functional Grammar*, Arnold, London ;
- HAZARD, Paul (1961) : *La crise de la conscience européenne 1680-1715*, Fayard, Paris ;
- HENNARD DUTHEIL DE LA ROCHERE, Martine (2016) : « La magie des voix dans la nuit » : *transcréation des contes de Perrault chez Angela Carter* », *Études de lettres*, 87-108 ;
- HUNT, Peter (1999) : *Understanding children's literature*, Routledge, New York ;
- HUTCHEON, Linda (1981) : « Ironie, satire, parodie. Une approche pragmatique de l'ironie », *Poétique*, Nr. 46, p. 140-155 ;
- JAMET, Denis, JOBERT, Manuel (2010) : *Empreintes de l'euphémisme. Tours et détours*, Actes du colloque des 29, 30 et 31 mai 2008 Organisé à l'Université Jean Moulin – Lyon 3 Centre d'Etudes Linguistiques (EA 1663), L'Harmattan, Paris ;
- JEAN, Georges (1981) : *Le pouvoir des contes*, Casterman, Paris ;
- JEON-CHAPMAN, Judith A. et TOURNIER, Michel (2002) : « Une conversation avec Michel Tournier », *The French Review*, Vol. 76, No. 1, p. 108 ;
- JUNG, C. (2006) : *The Undiscovered Self: The Problem of the Individual in Modern Society*, New American Library, New York ;
- KERBRAT-ORECCHIONI, Catherine (1986) : *L'implicite*, Paris, Armand Colin ;
- KERBRAT-ORECCHIONI, Catherine (1994) : *Les interactions verbales* (3 tomes), Armand Colin, Paris ;
- KERBRAT-ORECCHIONI, Catherine (2005) : *Le discours en interaction*, Armand Colin, Paris ;

- KERBRAT-ORECCHIONI, Catherine (2007) : « Politeness in France: How to buy bread politely », *Politeness in Europe*, Hickey L. & Stewart M. (éds), Multilingual Matters, Clevedon, pp. 29-44.
- KERBRAT-ORECCHIONI, Catherine (éd.) (2010) : *S'adresser à autrui. Les formes nominales d'adresse en français*, Université de Savoie, Chambéry ;
- KRISTEVA Julia (1969) : *Séméiôtiké : Recherches pour une sémanalyse*, Seuil, Paris ;
- L'HOMME, M.-C. (2004) : *La terminologie : principes et techniques*, Les Presses de l'Université de Montréal, Coll. « Paramètres », Montréal ;
- LAJOYE, Patrice (2015) : *Perun, dieu slave de l'orage ; archeologie, histoire, folklore*, LINGVA ;
- LAMIROY Béatrice, (2008), « Les expressions figées : à la recherche d'une définition », *Les expressions figées de la langue au discours* Dans Peter Blumenthal et Salah Mejri (ed.), pp. 85-98 ;
- LAMIROY Béatrice, KLEIN Jean-René et al. (2010) : *Les expressions verbales figées de la francophonie*, Ophrys, Belgique, France, Québec et Suisse, Paris ;
- LAURIAN, Anne-Marie (2001) : « La compréhension de l'humour : question de langue ou question de culture ? », *Les mots du rire : Comment les traduire*, Anne-Marie, Laurian & Thomas Szende (éds.), Peter Lang, Berne, pp. 183-202 ;
- LETOURNEUX, Matthieu, LEVEQUE, Mathilde (2007) : « Littérature de jeunesse : état des lieux de la recherche aujourd'hui », *La Recherche en Littérature générale et comparée en France en 2007*, Tomiche, Anne (dir.), Paris, p. 269-278.
- LOSKOUTOFF, Yvan (1986) : « La Surenchère enfantine autour des contes de Perrault », *XVIIe siècle*, n°153, janvier-mars, pp.343-350 ;
- LÜTHI, M. (1976) : *Once upon a time. On the nature of Fairy tales*, Indiana University Press, Bloomington ;
- MALARTE, Claire-Lise (1990) : « La Nouvelle Tyrannie des fées, ou la réécriture des contes de fées classiques », *The French Review*, Vol. 63, No. 5 ;
- MARCOIN, Francis (2005) : « Critiquer la littérature de jeunesse : pistes pour un bilan et des perspectives », *Le français aujourd'hui*, 149, p. 23-34 ;
- MARTIN R. (1997) : « Sur les facteurs du figement lexical », *La locution entre langue et usagers*, Martin-Baltar M., (éd.), ENS éditions, Paris, pp. 291-305 ;
- MATEO, M. (1995) : « The Translation of Irony », *Meta*, 40 (1), pp. 171-178 ;
- NEWMARK, P. (1993) : *Paragraphs on translation*, Multilingual Matters Ltd., Adelaide/Clevedon/Philadelphia ;
- NIERES-CHEVREL, Isabelle (1983) : « Culture d'enfance », in : *La Recherche en littérature générale et comparée en France*, publication de la SFLGC, p. 181-196 ;
- NIERES-CHEVREL, Isabelle (2002) : « Faire une place à la littérature de jeunesse », *Revue d'histoire littéraire de la France* 1, p. 97-114. [repris dans *La Revue des livres pour enfants* 202 (2002), p. 51-68] ;
- NIÈRES-CHEVREL, Isabelle (2009) : *Introduction à la littérature de jeunesse*, Collection Passeurs d'histoires, Didier Jeunesse, Paris ;
- NIEVRES-CHEVREL, Isabelle (1973) : « Autour de la littérature enfantine ; quelques propositions de recherche », *Interférences*, n° 3, pp. 65-80 ;
- NIEVRES-CHEVREL, Isabelle (1983) : « Culture d'enfance », *La Recherche en littérature générale et comparée en France*, publication de la SFLGC., pp. 181-196 ;
- NIEVRES-CHEVREL, Isabelle (2002) : « Faire une place à la littérature de jeunesse », in *Revue d'histoire littéraire de la France*, Volume 102, P.U.F, Paris ;
- NORD, C. (2001) : *Translating as a purposeful activity: Functionalist approaches explained*. Shanghai : Shanghai Foreign Language Education Press.
- NORD, C. (2003) : « Proper names in translations for children: Alice in wonderland as a case in point », *Meta: Translators' Journal*, 48, 182-196;

- O'SULLIVAN, E. (2000): *Kinderliterarische Komparatistik*, Winter, Heidelberg ;
- ØSTER, A. (2006) : « Hans Christian Andersen's fairy tales in translation », In J. Van Coillien & W. P. Verschueren (Eds.), *Children's literature in translation: Challenges*
- PERRET, Delphine (1970) : « Les appellatifs », *Langages*, 5e année, n°17, L'énonciation. pp. 112-118 ;
- PERROT, Jean (1989) : « La littérature d'enfance et de jeunesse », *Précis de littérature comparée*, Brunel, Pierre (dir.), Paris, p. 299-319 ;
- PERROT, Jean (2002) : « Les grands courants de la recherche en littérature de jeunesse », *Argos*, HS 4, p. 70-77 ;
- PRINCE, Nathalie (2015) : *La littérature de jeunesse, Pour une théorie littéraire* (2e édition), Armand Colin, coll. Lettres U ;
- RENONCIANT, Annie (1991) : *Livre, mon ami. Lectures enfantines, 1914-1954*, Agence culturelle de Paris ;
- RENONCIANT, Annie (1997) : *Les livres d'enfance et de jeunesse en France dans les années vingt (1919-1931) : années-charnières, années pionnières*, thèse de doctorat sous la direction d'Anne-Marie Christin, non-publiée ;
- ROBERT, Raymonde (1982) : *Le conte de fées littéraire en France de la fin du XVIIe à la fin du XVIIIe siècle*, Presses universitaires de Nancy, Nancy ;
- RODARI, G. (1985) : *Γραμματική της Φαντασίας. Πώς να φτιάχνουμε ιστορίες για παιδιά*, Τεκμήριο, Αθήνα ;
- ŞAINEANU, Lazăr (1895) : *Basmele române în comparație cu legendele antice clasice și în legătură cu basmele popoarelor învecinate și ale tuturor popoarelor romanice*, Lito-Tipografia Carol Gobl, București ;
- SAINTYVES, P. (1987) : *Les Contes de Perrault et les récits parallèles (leurs origines)*, Éditions Robert Laffont, Paris ;
- SCHOENTJES, Pierre (2001) : *Poétique de l'ironie*, Éditions du Seuil, coll. *Essais*, Paris ;
- SCHOENTJES, Pierre, LIEVOIS, Katrien (2010) : « Traduire l'ironie », *Linguistica Antverpiensia. New series – Themes in Translation Studies. Translating Irony*, Lievois, Katrien, Schoentjes, Pierre, (dir) no. 9, Academic & Scientific Publishers, Anvers ;
- SHAVIT, Z. (1986): *Poetics of children's literature*, The University of Georgia Press, Athènes ;
- SHAVIT, Z. (2006): « Translation of children's literature », In G. Lathey (Ed.), *The translation of children's literature: A reader* (pp. 25–40), Multilingual Matters, Clevedon ;
- SORIANO, Marc (1968) : *Les contes de Perrault, culture savante et traditions populaires*. Éditions Gallimard, Paris ;
- STAHL, J. D. et al. (2006) : *Crosscurrents of Children's Literature*, Oxford University Press ;
- STEPHENS, J. & MCCALLUM, R. (1998) : *Retelling Stories, Framing Culture. Traditional Story and Metanarratives in Children's Literature*, Garland, New York & London; University of Pennsylvania, Philadelphia ;
- VANDAELE, Jeroen (2002a): « Humor Mechanisms in Film Comedy: Incongruity and Superiority », *Poetics Today* 23(2), pp. 221–49 ;
- VANDAELE, Jeroen (2002b) : « How Humour-Relevant Are Narratological Differences Between Funny Novels and Film Comedy? Testing a Hypothesis », Conference of the International Society for Humor Studies, 6 Juillet, Bologna, Italy ;
- WEILL, I. (1993) : « La menace comme acte de langage : étude diachronique de quelques formules de français », *Linx*, n°28, pp. 85-105 ;
- WEISZ, Pierre (1970) : « Langage et imagerie chez Jacques Prévert », *The French Review*, Special Issue, Volume XLIII, Numéro 1 ;
- ZIPES, J. (1979) : *Breaking the Magic Spell. Radical Theories of Folk and Fairy Tales*, University of Texas Press, Austin ;

Sitographie

- BARON, Irène, HERSLUND, Michael (2005) « Langues endocentriques et langues exocentriques. Approche typologique du danois, du français et de l'anglais », *Langue française*, (n° 145), p. 35-53. DOI : 10.3917/lf.145.0035. URL : <https://www.cairn.info/revue-langue-francaise-2005-1-page-35.htm>
- BARON, Irène, HERSLUND, Michael (2019) : « Langue, identité et marque pays : La mise en scène de l'identité nationale. Analyse illustrée par une approche contrastive franco-danoise », *Langages* N° 214 2/2019, pp. 117-132, Armand Colin. Disponible sur : <https://www.revues.armand-colin.com/lettres-langues/langages/langages-no-214-22019/langue-identite-marque-pays-mise-scene-identite-nationale-analyse-illustree-approche-contrastive>
- Cosînzeana*, 21 septembre 1913, no 37, revue illustrée hebdomadaire, http://www.bibliotecaeva.eu/periodice/cosinzeana/1913/37/mobile/index.html?fbclid=IwAR0_fWlowpA6HikQJwpRJWamc8ABe7GFkCYici3efFHx7SjUoECGnKsnixc
- CREISSELS, D. (2011): « Impersonal Pronouns and Coreference: two Case Studies », *Workshop on Impersonal Pronouns*, téléchargeable sur <http://www.umr7023.cnrs.fr> ;
- DEFrance, Anne (2005) : « Bernadette Bricout, *La Clé des contes*, avec illustrations d'Olivier Besson, Paris, Seuil, 2005. », *Féeries* [En ligne], 5 | 2008, mis en ligne le 01 septembre 2009, consulté le 29 mars 2019. URL : <http://journals.openedition.org/feeries/686>
- FAURE, Laurent (1997) : « Les interjections à l'oral : quelles valeurs pour les vocalisations ? », *Cahiers de praxématique* [En ligne], 28, consulté le 04 mai 2019. URL : <http://journals.openedition.org/praxematique/3052> ;
- FROELIGER, Nicolas (2008) : « Le problème de la nuance en traduction pragmatique », *Traduire* [En ligne], 218 | 2008, mis en ligne le 15 juin 2008, consulté le 19 avril 2019. URL : <http://journals.openedition.org/traduire/901> ; DOI : 10.4000/traduire.901
- Interviu cu editoarea Silvia Colfescu, *Nu e ușor să ții la suprafață o corăbioară fragilă cum e o editură mică*, realizat de Adina Dinițoiu, <https://www.bookaholic.ro/nu-e-usor-sa-tii-la-suprafata-o-corabioara-fragila-cum-e-o-editura-mica-interviu-cu-editoarea-silvia-colfescu.html>
- Interviu cu Silvia Colfescu, realizat de Laurențiu Ungureanu, https://adevarul.ro/cultura/carti/interviu-silviacolfescu-editura-vremea-am-detestat-o-madame-bovary-1_5790d3305ab6550cb813423e/index.html
- INTERVIU/ Tiberiu Avramescu despre cum s-a nascut si de ce a murit o mare colectie: Biblioteca pentru Toti, <https://www.zf.ro/ziarul-de-duminica/interviu-tiberiu-avramescu-despre-cum-s-a-nascut-si-de-ce-a-murit-o-mare-colectie-biblioteca-pentru-toti-5732982>
- Le site de la maison d'édition Crișan, <https://edituracrisan.ro/>
- Le site de la maison d'édition Jose Corti, <https://www.jose-corti.fr/titres/chien-boiteux-suede.html>
- Le site de la maison d'édition Syros, www.syros.fr/tourdu monde/
- MAINIL, Jean (2016) : « Conte et morale, ou Les nouveaux habits de la Moralité », *Féeries* [En ligne], 13 | 2016, mis en ligne le 01 janvier 2017, consulté le 22 janvier 2019. URL : <http://journals.openedition.org/feeries/993>
- OUSTINOFF, Michaël (2018) : « Langue, langage et traduction », *Hermès, La Revue*, (n° 80), p. 163-167. URL : <https://www.cairn.info/revue-hermes-la-revue-2018-1-page-163.htm>
- POP, Liana, « Peut-on parler de style communicatif interjectif ? Le cas du roumain », *Langages*, 2006/1 (n° 161), p. 24-36. DOI : 10.3917/lang.161.0024. URL : <https://www.cairn.info/revue-langages-2006-1-page-24.htm>

Dictionnaires

- CNRTL, *Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales*, <https://www.cnrtl.fr/definition/>
- DEX, *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998.
- DEX, *Dictionnaire Explicatif Roumain*, variante en ligne, <https://dex.ro/>

- Dictionnaire de l'Académie française, 9e édition, 1986, disponible en ligne.*
- DOOM, *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Univers Enciclopedic, 2005
- DUMAS, Felicia (2010) : *Dicționar bilingv de termeni religioși ortodocși*, Editura Doxologia, Iași ;
- DUMAS, Felicia (2010) : *Dictionnaire bilingue de termes religieux orthodoxes : français-roumain*. Editura Doxologia, Iași ;
- GREVISSE, M., GOOSSE, A. (2002) : *Le bon usage*, 14e édition, De Boeck Duculot, Bruxelles ;
- ILINCAN, Vasile (2015) : *Dicționar de expresii românești*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca ;
- LAROUSSE, *Dictionnaire de la langue française*, disponible en ligne.
- LUNGU-BADEA, Georgiana (2012) : *Mic dicționar de termeni utilizați în teoria, practica și didactica traducerii*, Timișoara, Editura Universității de Vest ;
- NIERES-CHEVREL, Isabelle, PERROT, Jean (dir.) (2013) : *Dictionnaire du livre de jeunesse*, Paris : Editions du Cercle de la Librairie, 2013 ;
- SANFELD, K. (1970) : *Syntaxe du français contemporain. I. Les pronoms*, Honoré Champion, Paris ;
- ȚENCHEA, Maria (2008) : *Dicționar contextual de termeni traductologici, franceză-română*, Editura Universității de Vest, Timișoara ;
- TLFI, *Trésor de la langue française informatisé, Analyse et Traitement Informatique de la Langue Française*, <http://atilf.atilf.fr/tlf.htm> ;